

A – A Bíróság fejlődése és tevékenysége 2008-ban

Vassilios Skouris elnök

Az éves jelentés szerkezete a korábbi éves jelentések szerkezetének felel meg. Az első rész összefoglaló jelleggel mutatja be az Európai Közösségek Bíróságának 2008. évi tevékenységét. Először az intézmény ez évi fejlődését tekinti át, kiemelve a Bíróság működését érintő intézményi változásokat, valamint a Bíróság belső szervezetére és munkamódszereire vonatkozó módosításokat (1. pont). Másodszor elemzi az intézmény munkaterhének alakulásával, valamint az eljárások átlagos időtartamával kapcsolatos statisztikákat (2. pont). Harmadszor, befejezőképpen, mint minden évben, tárgykörönként ismerteti az ítélkezési gyakorlat lényegesebb fejlődési irányait (3. pont).

1. A Bíróság számára a 2008. év legfontosabb eseménye az új Palota felavatása volt, amely a meglévő épületeket egyesíti és bővíti. Egy újító jellegű építészeti koncepció eredményeként az új Palotát az eredeti Palota szerkezetének megőrzésével valósították meg. Az új Palota a következőkből áll: a Régi Palotából, amely átalakítva tárgyalótermeket foglal magában; a kétemeletes Gyűrűből, amely ugyan négyszögletes alakú, elnevezése azonban arra utal, hogy teljesen körbeveszi a Palotát – itt találhatók a Bíróság tagjainak és közvetlen munkatársaiknak az irodái; két Toronyból, amelyek a fordítószolgálatnak adnak otthont; és a fényárban úszó Galériából, amely – mintegy építészeti kötőjelként – nem csupán a régi és új épületeket köti össze, hanem az intézmény különböző tevékenységeit is.

Az Új Palota felavatása alkalmából 2008. december 4-én, Ő Királyi Fenségei a Luxemburgi Nagyherceg és Nagyhercegné jelenlétében tartott ünnepélyes ülésen többek között a következők mondtak beszédet: Diana Wallis, az Európai Parlament alelnöke, Rachida Dati, *Garde des Sceaux*, a Francia Köztársaság igazságügy-minisztere, José Manuel Barroso, az Európai Bizottság elnöke és Jean-Claude Juncker, a Luxemburgi Nagyhercegség miniszterelnöke.

Az intézmény működését szabályozó dokumentumok közül a Bíróság eljárási szabályzatának 2008. július 8-i módosítása új, IVa. címet vezetett be, amely az Elsőfokú Bíróság határozatainak a Bíróság Alapokmányának 62. cikke szerinti, fellebbezés alapján történő felülvizsgálatáról rendelkezik. Ezen új rendelkezések (123a–123e. cikk) leglényegesebb következménye olyan különtanács létrehozása, amelynek feladata annak eldöntése – az első főtanácsnok javaslata alapján –, hogy szükséges-e az Elsőfokú Bíróság határozatának a felülvizsgálata. E tanács a Bíróság elnökéből és az öt bíróból álló tanácsok elnökei közül négyből áll.

2. A Bíróság 2008. évi igazságügyi statisztikái egyrészt az előzetes döntéshozatali eljárások időtartamának a korábbi évekhez képest igen jelentős csökkenését, másrészt az ügyek mennyiségének további növekedését mutatják.

Ennek megfelelően 2008-ban a Bíróság 495 ügyet fejezett be (nettó szám, figyelembe véve az egyesítéseket). A befejezett ügyek közül 333-at ítélettel fejeztek be, míg 161-ben végzést hoztak. A meghozott ítéletek és végzések száma alacsonyabb, mint az előző évben (379 ítélet és 172 végzés). Meg kell azonban állapítani, hogy a befejezett előzetes

döntéshozatali ügyek száma 2008-ban (nettó 238 ügy, bruttó 301 ügy) lényegesen magasabb, mint 2007-ben volt (nettó 218 ügy, bruttó 235 ügy).

A Bíróságra 592 új ügy érkezett, ez még a 2007. évinél is több, amely a legmagasabb szám¹ volt a Bíróság addigi történetében. A 2008. év végén folyamatban maradt ügyek száma (bruttó 767 ügy) azonban nem növekedett jelentősen a 2007. év végének adataihoz képest (bruttó 741 ügy).

Az eljárások időtartama terén viszont 2008-ban a fejlődés figyelemre méltó volt. Az előzetes döntéshozatali ügyeket illetően ez az időtartam átlagosan 16,8 hónap, míg 2007-ben 19,3 hónap, 2006-ban pedig 19,8 hónap volt. Az összehasonlító elemzés azt mutatja, hogy azon időszakot tekintve, amelyre vonatkozóan a Bíróság megbízható adatokkal rendelkezik, az előzetes döntéshozatali ügyek elintézésének átlagos időtartama 2008-ban volt a legrövidebb. A közvetlen keresetek és a fellebbezések elintézésének átlagos időtartama 16,9 hónap, illetve 18,4 hónap volt (18,2 hónap, illetve 17,8 hónap 2007-ben).

Intézményünk hatékonyságának javulását a munkamódszerek elmúlt években megkezdett reformján kívül az eljárások gyorsítása érdekében a Bíróság rendelkezésére álló különféle eljárásjogi eszközök – többek között a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás, a soron kívüli elbírálás, a gyorsított eljárás, az egyszerűsített eljárás és a főtanácsnok indítványa nélküli döntéshozatal – gyakoribb alkalmazása magyarázza.

A 2008. évben 6 ügyben kértek sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárást, ebből a kijelölt tanács 3 ügyben tekintette teljesültnek az eljárási szabályzat 104b. cikkében előírt feltételeket. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásról szóló ezen új rendelkezések tették lehetővé, hogy a Bíróság ezen ügyeket átlagosan 2,1 hónap alatt befejezze.

Gyorsított eljárás lefolytatását 8 ízben kérték, ám az eljárási szabályzat által előírt feltételek csupán 2 ügyben teljesültek, amelyeket átlagosan 4,5 hónap alatt fejezett be a Bíróság. A 2004-ben kialakított gyakorlatnak megfelelően a gyorsított eljárás iránti kérelmeknek indokolt végzéssel a Bíróság elnöke ad helyt, illetve ő utasítja el a kérelmeket. Továbbá egy ügyben soron kívüli eljárást rendeltek el.

Ezenkívül, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett bizonyos kérdésekre való válaszadás során a Bíróság továbbra is rendszeresen alkalmazta az eljárási szabályzat 104. cikkének 3. §-ában meghatározott egyszerűsített eljárást. E rendelkezés alapján összesen 39 ügyet fejeztek be végzéssel, ami a 2007. évi hasonló adat duplája.

Végezetül a Bíróság gyakran alkalmazta azt az Alapokmány 20. cikke által biztosított lehetőséget is, hogy a főtanácsnok indítványa nélküli határozzon, ha az ügy semmilyen új jogkérdést nem vet fel. Jelezzük, hogy a 2008-ban kihirdetett ítéletek mintegy 41%-át főtanácsnoki indítvány mellőzésével hozták meg (2007-ben a 43%-át).

Ami az ügyeknek a Bíróság különböző ítélkező testületei közötti megoszlását illeti, megemlítenéd, hogy a 2008-ban befejezett ügyeknek hozzávetőlegesen a 14%-át a

¹ Kivéve az 1979. évben indított 1324 ügyet. Ugyanakkor ez a szokatlanul magas szám az ugyanazon tárgyban nagy számban benyújtott megsemmisítés iránti keresetekkel magyarázható.

Bíróság nagytanácsa, mintegy 58%-át az öt bíróból álló tanácsok, míg kicsit több mint 26%-át a három bíróból álló tanácsok tárgyalták. Az előző évhez képest a nagytanács által tárgyalt ügyek aránya (11% 2007-ben), valamint az öt bíróból álló tanácsok által tárgyalt ügyek aránya (55% 2007-ben) kismértékű növekedést mutat a három bíróból álló tanácsok által tárgyalt ügyek arányának (33% 2007-ben) terhére.

A 2008-as ítélkezési év statisztikai adataival kapcsolatos részletesebb információkat e fejezet C. pontja tartalmazza.

Alkotmányos, illetve intézményi kérdések

A Község építményének alapjául szolgáló elvek közül az egyenlőség elve ismét erősen jelen volt a Bíróság ítélkezési gyakorlatában.

Három ítélet említendő, amelyek jelentős hatást gyakoroltak különböző területeken.

A C-54/07. sz. *Feryn*-ügyben (2008. július 10-én hozott ítélet) az volt a kérdés, hogy az a tény, hogy valamely munkáltató nyilvánosan kijelenti, hogy nem vesz fel bizonyos etnikai vagy faji származású munkavállalókat, a munkaerő-felvétel során alkalmazott, a 2000/43 irányelv² 2. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósít-e meg.

A Bíróság álláspontja szerint közvetlen hátrányos megkülönböztetésről van szó, mivel az ilyen nyilatkozatok alkalmasak arra, hogy egyes jelölteket komolyan visszatartsanak jelentkezésük benyújtásától, és ennél fogva akadályozzák a munkaerőpiachoz való hozzáférésüket. Az ilyen közvetlen hátrányos megkülönböztetés fennállásának nem feltétele, hogy azonosítható legyen a sértett személy, aki állítása szerint ilyen hátrányos megkülönböztetésnek vált áldozatává.

A Bíróság ezt követően a hátrányos megkülönböztetés bizonyításának kérdését vizsgálta. Megállapította: az adott ügyben vitás nyilvános kijelentések elegendőek annak a 2000/43 irányelv 8. cikke (1) bekezdésének értelmében való vélelmezéséhez, hogy közvetlenül hátrányosan megkülönböztető munkaerő-felvételi politika valósul meg. Ez esetben e munkáltató feladata annak bizonyítása, hogy nem sértette meg az egyenlő bánásmód elvét; ezt megteheti annak bizonyításával, hogy tényleges munkaerő-felvételi gyakorlata nincs összhangban ezen kijelentéseivel. A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a felrótt tények bizonyítottak-e, és annak értékelése, hogy a bizonyítékok, amelyeket az említett munkáltató felhoz azon kijelentéseinek alátámasztásául, miszerint nem sértette meg az egyenlő bánásmód elvét, elegendőek-e.

Végül a Bíróság kimondta: a hátrányosan megkülönböztető munkaerő-felvételi politika tekintetében megfelelő szankciókról szólva a 2000/43 irányelv 15. cikke előírja, hogy az irányelv átültetésére elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciók rendszere hatékony, arányos és visszatartó erejű legyen akkor is, ha nincs azonosítható sértett személy.

² A személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv (HL L 180., 22. o.; magyar nyelvű különkiadás 20. fejezet, 1. kötet, 23. o.).

Az egyenlő bánásmód az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma szemszögéből volt a tárgya a C-427/06. sz. *Bartsch*-ügynek (2008. szeptember 23-án hozott ítélet). A Bíróság kimondta, hogy a közösségi jog nem tartalmazza az életkoron alapuló minden hátrányos megkülönböztetés tilalmát, amelynek alkalmazását a tagállamok bíróságai biztosítani kötelesek, ha az esetlegesen hátrányosan megkülönböztető bánásmódnak semmilyen közösségi jogi kapcsolódása nincs. Ilyen kapcsolódást nem hoz létre sem az EK 13. cikk, sem pedig – olyan foglalkoztatónyugdíj-rendszer esetén, amely az elhunyt munkavállalónál tizenöt évvel fiatalabb túlélő házastársat kizárja az öregségnyugdíj-jogosultságból – már az érintett tagállam tekintetében az átültetésre előírt határidő lejárt előtt is, a 2000/78 irányelv³.

A C-164/07. sz. *Wood*-ügyben (2008. június 5-én hozott ítélet) azt a kérdést intézték előzetes döntéshozatal végett a Bírósághoz, hogy összeegyeztethető-e a közösségi joggal, az állampolgárság alapján történő megkülönböztetés tilalmának általános elvére tekintettel, az olyan francia szabályozás, amely szerint az Európai Közösségek valamely polgára, aki Franciaországban lakóhellyel rendelkezik, és akinek francia állampolgársággal rendelkező gyermeke Franciaország területén kívül elkövetett bűncselekmény következtében hunyt el, kizárólag az állampolgársága miatt nem jogosult a *Fonds de garantie des victimes des actes de terrorisme et d'autres infractions* által nyújtott kártalanításra. A Bíróság kimondta, hogy az ilyen jogszabály ellentétes a közösségi joggal.

A közösségi jog általános elvei és azok tagállami hatóságok általi, a közösségi jog végrehajtása során történő tiszteletben tartása vonatkozásában megemlítendő az export-visszatérítésekkel és a szarvasmarhák szállítás közbeni védelmével kapcsolatos C-455/06. sz., *Heemskerk és Schaap* ügy (2008. november 25-én hozott ítélet), amely a *reformatio in peius* tilalmát előíró nemzeti jogszabályról való állásfoglalást tette lehetővé a Bíróság számára. A Bíróság kimondta: a közösségi jog nem kötelezi a nemzeti bíróságot arra, hogy hivatalból alkalmazzon egy közösségi rendelkezést, amennyiben ezen alkalmazás következtében megsértené a *reformatio in peius* tilalmának a releváns nemzeti jogban rögzített elvét. Az ilyen kötelezettség ugyanis nemcsak az e tilalom alapjául szolgáló, a védelemhez való jog, a jogbiztonság és a bizalomvédelem elveinek tiszteletben tartásába ütközne, hanem a vele szemben valamely kifogást megállapító aktus ellen keresetet benyújtó magánszemélyt annak a veszélynek tenné ki, hogy e kereset benyújtása őt hátrányosabb helyzetbe hozza annál, mint amilyenben a kereset megindítása nélkül lett volna.

A közösségi bíróságok előtti jogviták közül több ítélet is különös érdeklődésre tarthat számot. Az egyik ilyen ítélet a közösségi bíróság hatáskörével kapcsolatos.

Ugyanis a C-402/05. P. és C-415/05. P. sz., *Kadi és Al Barakaat International Foundation kontra Tanács és Bizottság* egyesített ügyekben 2008. szeptember 3-án hozott ítéletében a Bíróság helybenhagyta ugyan az Elsőfokú Bíróság T-315/01. sz., illetve T-306/01. sz. ügyben 2005.

³ A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv (HL L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.).

szeptember 21-én hozott ítéleteit (EBHT 2005., II-3649. o., illetve II-3533. o.) a Tanács azon rendelet⁴ elfogadására vonatkozó hatáskörével kapcsolatban, amely a mellékletében található listán felsorolt személyek és szervezetek külföldi pénzkészleteinek és egyéb pénzügyi forrásainak befagyasztását rendelte el, és amelyet az Egyesült Nemzetek Szervezete Biztonsági Tanácsa határozatainak az Európai Közösségben történő végrehajtása érdekében fogadtak el, ám a Bíróság megállapította, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor kimondta, hogy a közösségi bíróságok főszabály szerint semmiféle hatáskörrel nem rendelkeznek e rendelet belső jogszerűségének felülvizsgálatára. A Bíróság álláspontja szerint a közösségi jogi aktusok érvényességének az alapvető jogokra tekintettel történő felülvizsgálatát ugyanis az EK-Szerződésből mint önálló jogrendszerből eredő alkotmányos garancia jogközösségben való kifejeződésének kell tekinteni, amelyet nemzetközi megállapodás nem sérthet. A közösségi bíróság által biztosítandó jogszerűségi felülvizsgálat a szóban forgó nemzetközi megállapodás végrehajtására irányuló közösségi jogi aktusra vonatkozik, nem pedig magára a nemzetközi megállapodásra. A közösségi bíróságoknak biztosítaniuk kell valamennyi közösségi jogi aktus jogszerűségének a közösségi jog általános elveinek szerves részét képező alapvető jogokra tekintettel történő, főszabály szerint teljes felülvizsgálatát, beleértve az olyan jogi aktusokat is, amelyek, mint a vitatott rendelet is, a Biztonsági Tanács határozatainak végrehajtására irányulnak.

A Bíróság továbbá kimondta: tekintettel Y. A. Kadinak és az Al Barakaatnak a pénzkészletek befagyasztása által érintett személyek és szervezetek listájára történő felvételét övező konkrét körülményekre, meg kell állapítani, hogy nyilvánvalóan nem tartották tiszteletben a védelemhez való jogot, különösen a meghallgatáshoz való jogot, valamint ezek hatékony bírósági felülvizsgálatához való jogot. E tekintetben a Bíróság emlékeztetett: a bírósági felülvizsgálat hatékonysága azt jelenti, hogy a közösségi hatóság köteles közölni az intézkedés indokait az érintett személlyel vagy szervezettel, amennyiben lehetséges, vagy az intézkedésről történt döntés időpontjában, vagy legalábbis a lehető leggyorsabban e döntés után, avégett hogy lehetővé tegye e címzetteknek a jogorvoslathoz való joguk határidőn belül történő gyakorlását.

Noha a Bíróság megsemmisítette e tanácsi rendeletet annak Y. A. Kadi és az Al Barakaat pénzkészleteinek befagyasztását kimondó részében, elismerte, hogy e rendelet azonnali hatállyal történő megsemmisítése súlyos és helyrehozhatatlan kárt okozhat az e rendelettel bevezetett és a Közösség által végrehajtandó korlátozó intézkedések hatékony érvényesülésének, mivel az új rendelettel történő esetleges felváltását megelőző időszakban az érintett személy és az érintett szervezet olyan intézkedéseket hozhatnak, amelyek célja annak elkerülése, hogy rájuk pénzkészlet-befagyasztási intézkedések lehessenek még alkalmazhatók, ugyanis nem zárható ki, hogy az ügy érdemi része szempontjából Y. A. Kadival és az Al Barakaattal szemben ilyen intézkedések elrendelése mégis indokoltnak bizonyulhat. E körülményekre tekintettel a Bíróság a vitatott rendelet joghatásait az ítélet kihirdetésétől számított három hónapot meg nem haladó időszakra fenntartotta, ami lehetővé teszi a Tanács számára a megállapított jogsértések orvoslását.

⁴ Az Oszáma bin Ládennel, az Al-Qaida hálózattal és a Tálibánnal összeköttetésben álló egyes személyekkel és szervezetekkel szemben meghatározott szigorító intézkedések bevezetéséről, valamint a 467/2001/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2002. május 27-i 881/2002/EK tanácsi rendelet (HL L 139., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 294. o.).

A C-47/07. sz., *Masdar (UK) kontra Bizottság* ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet a közösségi bírósághoz való hozzáférés eljárási módjait érintette.

Az ügy a jogalap nélküli gazdagodással volt kapcsolatos. A Bíróság megállapította: a tagállamok jogában közös általános elvek szerint az a személy, akit olyan veszteség ért, amely valamely más személy vagyonát gyarapítja, anélkül hogy e gazdagodásnak bármilyen jogalapja lenne, főszabály szerint jogosult arra, hogy e veszteség erejéig a gazdagodott személytől megtérítést követeljen. A jogalap nélküli gazdagodásra alapított igényérvényesítésnek – ahogyan azt a legtöbb nemzeti jogrendszer szabályozza – nem feltétele, hogy a gazdagodott személy magatartása jogellenes vagy felróható legyen. Ezzel szemben alapvetően szükséges, hogy a gazdagodásnak ne legyen semmilyen jogalapja. Mivel a jogalap nélküli gazdagodás a tagállamok jogában közös, szerződésen kívüli kötelemkeletkeztető tényállást képez, a Közösség a saját vonatkozásában nem mentesülhet ugyanezen elv alkalmazása alól abban az esetben, ha valamely természetes vagy jogi személy azt kifogásolja vele szemben, hogy a Közösség e személy hátrányára jogalap nélkül gazdagodott.

A Bíróság hozzátette: a jogalap nélküli gazdagodásra alapított kereset nem tartozik a szigorú értelemben vett szerződésen kívüli felelősségi rendszer körébe, amelynek alkalmazhatósága attól függ, hogy teljesülnek-e a Közösséggel szemben kifogásolt magatartás jogellenességére, a kár ténylegességére, valamint a magatartás és az állított kár közötti okozati összefüggés fennállására vonatkozó együttes feltételek. Ez a kereset abban különbözik a fent említett felelősségi rendszer alapján benyújtott keresetektől, hogy nem követeli meg az alperes által tanúsított jogellenes magatartás bizonyítását, még csak azt sem, hogy az alperes egyáltalán valamilyen magatartást tanúsítson, hanem csupán az alperes érvényes jogalap nélküli gazdagodását és a felperes e gazdagodáshoz kapcsolódó szegényedését kell bizonyítani. A fenti jellemzők ellenére ugyanakkor a Közösség elleni, jogalap nélküli gazdagodásra alapított keresetindítás lehetőségét nem lehet valamely jogalanytól önmagában azzal az indokkal megtagadni, hogy az EK-Szerződés nem tartalmaz kifejezett rendelkezést olyan igényérvényesítési lehetőségről, amely az ilyen típusú keresetekben nyilvánul meg. Az EK 235. cikk és az EK 288. cikk második bekezdésének olyan értelmezése, amely e lehetőséget kizárja, a hatékony bírói jogvédelem elvével – amelyet a Bíróság ítélkezési gyakorlata biztosított, és amelyet az Európai Unió alapjogi chartájának 47. cikke megerősített – ellentétes eredményre vezetne.

A szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti keresetek körében különös figyelmet érdemel a C-120/06. P. és C-121/06. P. sz., *FIAMM és FIAMM Technologies kontra Tanács és Bizottság* egyesített ügyekben 2008. szeptember 9-én hozott ítélet, amely a normatív aktusért való közösségi felelősség problémájával foglalkozik. A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) Vitarendezési Testülete (DSB) megállapította, hogy a közösségi banánbehozatali rendszer összeegyeztethetetlen a WTO-megállapodásokkal, és engedélyezte, hogy az Amerikai Egyesült Államok vámpótlékokat vessen ki egyes közösségi behozatalokra. Az Európai Unióban letelepedett hat társaság a Bizottság és a Tanács azon kár megtérítésére való kötelezését kérte, amely őket az Egyesült Államokba irányuló kivitelükkel szembeni amerikai megtorló intézkedés folytán érte.

A Bíróság emlékeztet: a Közösség gazdaságpolitikai választást is magában foglaló normatív aktusért való felelőssége csak a magánszemélyeket védő és számukra jogot keletkeztető magasabb szintű jogi norma kellően súlyos megsértése esetén állapítható meg. A Bíróság

továbbá kifejti: az intézmények valamely jogellenes aktusa miatt fennálló közösségi felelősség elve ugyan a tagállamok jogrendszeiben ismert általános elv kifejezése, amely szerint a jogellenes cselekmény vagy mulasztás a kár megtérítésének kötelezettségét vonja maga után, ám a jogszerű közhatalmi – különösen a normatív – aktusokért való felelősség elvének létét illetően a tagállamok jogrendjei nem ilyen egységesek. A Bíróság ebből azt a következtetést vonja le, hogy a közösségi jog jelenlegi állapotában nem létezik olyan felelősségi rendszer, amely lehetővé tenné a Közösség felelősségének megállapítását annak normatív hatáskörébe tartozó magatartásáért olyan helyzetben, amikor e magatartás WTO-megállapodásokkal való összhangjának esetleges hiányára a közösségi bíróság előtt hivatkozni nem lehet. A Bíróság emellett kimondja: a Közösség szerződésen kívüli felelősségének megállapításához vezethet az olyan közösségi normatív aktus, amelynek alkalmazása a tulajdonhoz való jog és a gazdasági tevékenység szabad gyakorlásához való jog korlátozását eredményezi, ha az aránytalan és elviselhetetlen beavatkozást jelent e jogok lényegébe, anélkül hogy adott esetben az említett beavatkozás elkerülésére vagy helyrehozatalára alkalmas kártérítést írna elő.

A megsemmisítés iránti keresetek elfogadhatóságának klasszikus kérdéskörével kapcsolatos terjedelmes ítélkezési gyakorlatot újabb ítéletek gazdagították.

Így a C-125/06. P. sz., *Bizottság kontra Infront WM AG* ügyben 2008. március 13-án hozott ítéletben a Bíróság kimondta: a 89/552 irányelv⁵ 3a. cikke alapján meghozott, a társadalom számára kiemelten jelentős események televíziós közvetítésére vonatkozó kizárólagos jogok gyakorlásának szabályozására irányuló tagállami intézkedést jóváhagyó bizottsági határozat a megsemmisítés iránti keresetek elfogadhatósági feltételeinek értelmében közvetlenül érinti e jogok jogosultjának jogi helyzetét. Ugyanis az ezen intézkedésekkel megállapított korlátok azokhoz a feltételekhez kötődnek, amelyek mellett e szolgáltatók megszerzik a megjelölt események televíziós közvetítésének jogait a televíziós közvetítési jog kizárólagos jogosultjától, így a tagállam által meghozott intézkedések és az azokat jóváhagyó bizottsági határozat azzal a következménnyel járnak, hogy olyan újabb korlátozásokat állapítanak meg a televíziós közvetítésre kizárólagosan jogosult társaságot megillető jogok vonatkozásában, amelyek nem léteztek abban az időpontban, amikor e társaság megszerezte az említett közvetítési jogokat, és amelyek megnehezítik e jogok gyakorlását. A Bíróság továbbá megállapította: az e jogosult jogi helyzete vonatkozásában felmerülő hátrányok csupán az intézkedésekben és a bizottsági határozatban meghatározott eredmény elérésére irányuló kötelezettségből származnak, amellyel kapcsolatban a tagállamok semmi olyan mérlegelési lehetőséggel nem rendelkeznek, amely e helyzetet érinthetné.

A felperes személyében való érintettségével kapcsolatos feltételről szólva a Bíróság kimondta: minthogy a megtámadott határozat annak elfogadásakor azonosított vagy azonosítható személyek csoportját érinti, a csoport tagjaira jellemző szempontok alapján e személyeket e jogi aktus azért érintheti személyükben, mert gazdasági szereplők meghatározott köréhez tartoznak. Ez különösen így van abban az esetben, ha a határozat az egyén által az elfogadását megelőzően megszerzett jogokat módosítja.

⁵ Az 1997. június 30-i 97/36/EK parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról szóló, 1989. október 3-i 89/552/EGK tanácsi irányelv (HL L 298., 23. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 224. o.).

A C-521/06. P. sz., *Athinaiki Techniki AE kontra Bizottság* ügyben 2008. július 17-én hozott ítéletben az EK 230. cikk értelmében vett „megtámadható aktus” fogalma szorult pontosításra.

Az Elsőfokú Bíróság közbeszerzés keretében nyújtott állítólagos állami támogatás miatti panasz kivizsgálását lezáró bizottsági határozat – amelyről a fellebbező levélben szerzett tudomást – megsemmisítése iránti keresetet mint elfogadhatatlant elutasító végzése elleni fellebbezés nyomán hozott ítéletében a Bíróság kimondta: annak megállapítása érdekében, hogy az állami támogatások tárgyában hozott valamely jogi aktus a 659/1999 rendelet⁶ 4. cikke értelmében vett határozatnak minősül-e, azt kell megvizsgálni, hogy a Bizottság a vizsgált jogi aktussal – figyelembe véve annak tényleges tartalmát és az intézmény szándékát – a vizsgálat előzetes szakasza után véglegesen állást foglalt-e a szóban forgó intézkedésről, ebből eredően pedig azt, hogy a Bizottság megfogalmazott-e valamilyen következtetést azzal kapcsolatban, hogy e jogi aktus állami támogatást képez-e, vagy sem, illetve nem merült fel kétsége annak a közös piaccal való összeegyeztethetőségét illetően, vagy pedig felmerültek ilyen kétségei.

A levél, amellyel a Bizottság arról tájékoztatja az EK 87. cikk és az EK 88. cikk megsértésének megállapítását kérő panaszost, hogy „a Bizottság a vizsgálat folytatását indokoltta tevő kiegészítő információ hiányában [...] hivatalból lezárta az ügyet”, azt jelzi, hogy a Bizottság ténylegesen meghozta az ügy hivatalbóli lezárásáról szóló jogi aktust. Ezen jogi aktus tényleges tartalmából, valamint a Bizottság szándékából az következik, hogy a Bizottság ezáltal úgy döntött, hogy befejezi a panaszos által kezdeményezett előzetes vizsgálati szakaszt. A Bizottság az említett jogi aktussal azt állapította meg, hogy a megkezdett vizsgálat alapján nem lehetett olyan értelmű következtetést levonni, hogy fennáll az EK 87. cikk értelmében vett állami támogatás, és ezért burkoltan megtagadta az EK 88. cikk (2) bekezdésében előírt hivatalos vizsgálati eljárás megindítását. Az e rendelkezésben előírt eljárási garanciák kedvezményezettjei ilyen helyzetben csak akkor tudják érvényesíteni e garanciák tiszteletben tartását, ha lehetőségük van arra, hogy e határozatot az EK 230. cikk negyedik bekezdése alapján megtámadják a közösségi bíróság előtt. Ez az elv irányadó mind arra az esetre, ha a határozatot azzal az indokkal hozták meg, hogy a Bizottság az állami támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek ítélte, mind pedig arra az esetre, ha a Bizottság szerint az állami támogatásnak még a fennállása sem állapítható meg.

E tekintetben az ilyen jogi aktus nem minősíthető sem előzetes, sem pedig előkészítő aktusnak, mivel a megkezdett közigazgatási eljárás során ezt követően egyetlen olyan további aktus meghozatalára sem kerül sor, amely ellen megsemmisítés iránti keresetet lehetne indítani. Ebből a szempontból nem releváns, hogy az érdekelt fél még bocsáthat a Bizottság rendelkezésére olyan kiegészítő információt, amely arra kötelezheti az intézményt, hogy felülbírálja a szóban forgó állami intézkedéssel kapcsolatos álláspontját, mert a vizsgálat előzetes szakaszának eredményeként hozott határozat jogszerűségét csak azon információk alapján lehet megítélni, amelyek a határozat meghozatalakor a Bizottság rendelkezésére álltak, vagyis jelen esetben az ügy hivatalbóli lezárásának időpontjában rendelkezésre álló információk alapján. Ha az érdekelt fél az ügy lezárása után kiegészítő információt szolgáltat, a Bizottság adott esetben köteles lehet új közigazgatási eljárást

⁶ Az EK-Szerződés [88.] cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.).

indítani. Ez az információ azonban nincs hatással arra a tényre, hogy az első előzetes vizsgálati eljárás már lezárult. Következésképpen a Bizottság végleges álláspontot alakított ki a panaszos által benyújtott kérelemre vonatkozóan. Ebből a Bíróság azt a következtetést vonta le, hogy mivel e jogi aktus megakadályozta a panaszost abban, hogy az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti hivatalos vizsgálati eljárás keretében megtegye észrevételeit, olyan kötelező joghatásokat váltott ki, amelyek érinthették a panaszos érdekeit, így az EK 230. cikk értelmében megtámadható jogi aktusnak minősül.

Gazdagodott a tagállami kötelezettségszegést megállapító ítéletet követően tanúsított tagállami tétlenség jogkövetkezményeivel kapcsolatos újabb, kevésbé klasszikus ítélkezési gyakorlat is.

Így a C-121/07. sz., *Bizottság kontra Franciaország* ügyben 2008. december 9-én hozott ítéletben a Bíróság – emlékeztetve arra, hogy a közösségi jog azonnali és egységes alkalmazásához fűződő érdek megköveteli, hogy a tagállami kötelezettségszegést megállapító ítélet teljesítése azonnal elkezdődjék, és a lehető legrövidebb idő alatt történjék meg – kimondta: míg az EK 228. cikk (2) bekezdésében előírt eljárás keretében a kényszerítő bírság kiszabása különösen arra tűnik alkalmasnak, hogy ösztönözze a tagállamot, hogy a lehető legrövidebb időn belül szüntesse meg az olyan kötelezettségszegést, amely ilyen intézkedés hiányában folytatódna, addig az átalányösszeg kiszabása inkább az érintett tagállam kötelezettségei végrehajtása elmulasztásának a magán- és közérdeket érintő következményeinek értékelésén alapul, különösen, ha a kötelezettségszegés az azt először megállapító ítélet óta tartó hosszú időszakon keresztül tartósan fennállt.

E tekintetben, folytatta a Bíróság, a Bíróság feladata az egyes esetekben az előtte folyamatban levő ügy körülményei szerint a meggyőzés és visszatartás szerinte szükséges mértéke alapján meghatározni az első kötelezettségszegést megállapító ítéletben foglaltak lehető leghamarabb történő teljesítésének biztosításához és a közösségi jog hasonló megsértése megismétlődésének a megelőzéséhez szükséges megfelelő pénzügyi szankciókat.

A Bíróság megállapította továbbá: azon körülmény, hogy a Bíróság ez idáig nem szabott ki átalányösszeget azokban az esetekben, amelyekben az első ítélet maradéktalan végrehajtására az EK 228. cikk alapján kezdeményezett eljárás befejezése előtt sor került, nem képezi akadályát annak, hogy átalányösszeg kiszabására más ügy keretében sor kerüljön, amennyiben az szükségesnek bizonyul az ügy jellemzőire és a meggyőzés és visszatartás szükséges mértékére tekintettel.

Végül a Bíróság kimondta: noha a Bizottság közleményeiben szereplő iránymutatások ténylegesen hozzájárulnak a Bizottság tevékenysége átláthatóságának, előreláthatóságának és jogbiztonságának biztosításához, az is megállapítható, hogy az ilyen szabályok a Bíróságot az EK 228. cikk (2) bekezdésével ráruházott hatáskör gyakorlásának keretében nem kötik.

Még mindig a peres eljárásoknál maradva, emlékeztetni kell arra, hogy a 2008. év alkalmat adott a Bíróságnak az új, 2008. március 1-jei hatállyal létrehozott sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás első ízben való alkalmazására. Három ügyben került sor ilyen eljárásra: a C-296/08. PPU. sz. *Santesteban Goicoechea*-ügy (2008. augusztus 12-én hozott ítélet) és a C-388/08. PPU. sz., *Leymann és Pustovarov* ügy (2008. december 1-jén hozott ítélet) az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló

2002/584 kerethatározat⁷ értelmezésével volt kapcsolatos, C-195/08. PPU. sz. *Rinau*-ügy (2008. július 11-én hozott ítélet) pedig a más tagállamban jogellenesen visszatartott gyermek visszavételére vonatkozó közösségi szabályokkal.

A fent hivatkozott *Rinau*-ügy lehetővé tette a Bíróság számára a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazási feltételeinek pontosítását. Így a Bíróság kimondta: a kérdést előterjesztő bíróság azon kérelme, hogy a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000 rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2201/2003 rendelet⁸ értelmezésére vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Bíróság eljárási szabályzatának 104b. cikkében előírt sürgősségi eljárásban bírálják el, indokolt, ha a sürgős eljárás szükségességén alapul. Ez a helyzet áll fenn, ha bármilyen késelem rendkívül kedvezőtlen a gyermek és azon szülő közötti kapcsolatra, akivel nem lakik együtt, és ha e kapcsolat megromlása visszafordíthatatlan lehet. A Bíróság álláspontja szerint ilyen szükségesség mind a rendelet (17) preambulumbekzdéséből, amely az elvitt gyermek haladéktalan visszavételére törekszik, mind ugyanezen rendelet 11. cikkének (3) bekezdéséből kitűnik, amely előírja, hogy az a bíróság, amelyhez a gyermek visszavitele iránti kérelmet nyújtanak be, a kérelem benyújtását követően legkésőbb hat héten belül határozatot hoz. A Bíróság pontosította: a gyermek esetleges károsodásával szembeni védelmének szükségessége, valamint a gyermek és a szülei érdekei közötti igazságos egyensúly biztosításának szükségessége is a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazását indokolja.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről való határozathozatal végett a Bírósághoz fordulást szabályozó elvekről szólva a Bíróságnak a C-210/06. sz. *Cartesio*-ügyben (2008. december 16-án hozott ítélet) azon probléma vizsgálatára volt alkalma, hogy jogosult-e a nemzeti fellebbviteli bíróság megváltoztatni az alsóbb fokú bíróság előzetes döntéshozatalra utaló határozatát. E tekintetben a Bíróság kimondta: az előzetes döntéshozatalra utaló végzéssel szembeni fellebbezésre vonatkozó olyan nemzeti szabályok fennállása esetén, amelyek értelmében az alapügy egésze továbbra is a kérdést előterjesztő bíróság előtt marad folyamatban, és a fellebbezés kizárólag az előzetes döntéshozatalra utaló végzést érinti, az EK 234. cikk második bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a Szerződés e rendelkezése által minden nemzeti bíróság számára biztosított azon hatáskör, hogy a Bíróság előtti előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezéséről határozzanak, nem kérdőjelezhető meg olyan szabályok alkalmazásával, amelyek lehetővé teszik a fellebbviteli bíróság számára, hogy a Bíróság előtti előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzést megváltoztassa, e kezdeményezést mellőzze, és az említett végzést meghozó bíróságot a felfüggesztett nemzeti eljárás folytatására utasítsa. Igaz ugyan, hogy az EK 234. cikkel nem összeegyeztethetetlen, ha az olyan bíróságnak, amelynek határozataival szemben a nemzeti jog értelmében jogorvoslatra van lehetőség, az előzetes döntéshozatal iránti kérelem Bíróság elé terjesztésére vonatkozó határozatával szemben a

⁷ 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat (HL L 190., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 34. o.).

⁸ A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.).

nemzeti jogban előírt rendes jogorvoslattal lehet élni. Mindazonáltal az ilyen jogorvoslat kimenetele nem korlátozhatja az említett bíróságnak az EK 234. cikkben biztosított azon hatáskörét, hogy a Bírósághoz forduljon, ha azt állapítja meg, hogy az előtte folyamatban lévő ügyben olyan, a közösségi jog rendelkezéseinek értelmezésével összefüggő kérdések merülnek fel, amelyekről a Bíróságnak kell határoznia.

A Bíróság a közösségi jognak a nemzeti jogban kifejtett hatását is részletebben meghatározta.

A C-37/06. és C-58/06. sz., *Viamex Agrar Handel* egyesített ügyekben 2008. január 17-én hozott ítéletben (EBHT 2008., I-69. o.) a Bíróság kimondta: valamely irányelv önmagában nem keletkeztet magánszemélyekre vonatkozó kötelezettséget, azonban elvileg nem zárható ki, hogy valamely irányelv rendelkezései egy rendelet ezen irányelv rendelkezéseire történő kifejezett hivatkozásának közvetítésével nyerjenek alkalmazást, feltéve, hogy a jog általános elveit és különösen a jogbiztonság elvét tiszteletben tartották.

A Bíróságnak a C-2/06. sz. *Kempter*-ügyben (2008. február 2-án hozott ítélet) arról kellett határoznia, hogy valamely jogerős közigazgatási határozat felülvizsgálatának és visszavonásának – avégett, hogy az irányadó közösségi jognak az Európai Közösségek Bírósága által időközben végzett értelmezését figyelembe vegyék – feltétele-e az, hogy az érintett a közigazgatási határozatot, a közösségi jogra való hivatkozással, megtámadja a nemzeti bíróság előtt. A Bíróság e feltételt elvetette.

A Bíróság megállapította: a közösségi jog nem követeli meg, hogy a közigazgatási szerv főszabály szerint köteles legyen visszavonni a jogerőssé vált közigazgatási határozatot, ám az EK 10. cikkből eredő együttműködés elve értelmében különleges körülmények indokolhatják, hogy valamely nemzeti közigazgatási szerv a jogerőssé vált közigazgatási határozatot felülvizsgálja annak érdekében, hogy figyelembe vegye valamely releváns közösségi jogi rendelkezésnek a Bíróság által utóbb adott értelmezését. A felülvizsgálati kötelezettséget megalapozó körülmények közé sorolandó többek között az, ha a végső fokon eljáró bíróság ítélete, amelynek értelmében a vitatott közigazgatási határozat jogerőssé vált, a Bíróság későbbi ítélezési gyakorlatára tekintettel a közösségi jog olyan téves értelmezésén alapult, amelyet az EK 234. cikk harmadik bekezdése szerinti előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztése nélkül végeztek, ez azonban nem értelmezhető akként, hogy a felek kötelesek lennének a közösségi jog érintett szabályára hivatkozni a nemzeti bíróság előtt. E tekintetben elegendő, ha a közösségi jog e szabályát, amelynek az értelmezése a Bíróság későbbi ítélete fényében tévesnek bizonyult, a végső fokon eljáró nemzeti bíróság megvizsgálta, vagy hivatalból vizsgálhatta volna. Ugyanis még ha a közösségi jog értelmében a nemzeti bíróságok nem is kötelesek hivatalból vizsgálni a közösségi jogi rendelkezések megsértésére alapított jogalapot, ha e jogalap vizsgálata miatt az eljárásnak a felek által meghatározott kereteit túl kellene lépniük, e bíróságok kötelesek a kötelező erejű közösségi jogra vonatkozó jogalapot hivatalból vizsgálni, amennyiben a nemzeti jog értelmében jogosultak vagy kötelesek ezt megtenni valamely kötelező erejű nemzeti jogszabály vonatkozásában.

Bár a közösségi joggal ellentétes jogerős közigazgatási határozat felülvizsgálatára és visszavonására irányuló kérelem előterjesztésének lehetősége időben korlátlan, a tagállamoknak mindazonáltal lehetőségük van arra, hogy a kérelem előterjesztésére vonatkozó ésszerű határidőt határozzanak meg, összhangban a tényleges érvényesülésre és egyenértékűsége vonatkozó közösségi jogelvekkel.

Az intézmények dokumentumaihoz való nyilvános hozzáféréssel kapcsolatos jogviták továbbra is szép számmal érkeznek a Bíróság elé. Így a C-39/05. P. és C-52/05. P. sz., *Svédország és Turco kontra Tanács* egyesített ügyekben 2008. július 1-jén hozott ítéletben a Bíróság pontosította, milyen vizsgálatot kell végeznie a Tanácsnak a dokumentumhoz való hozzáférés iránti kérelem megválaszolása előtt.

A dokumentumokhoz való hozzáférésről szóló közösségi rendelet⁹ előírja, hogy bármely uniós polgár jogosult az intézmények dokumentumaihoz való hozzáférésre. E rendelet kivételeket is előír e főszabály alól, többek között azt az esetet, ha a dokumentum hozzáférhetővé tétele sértené a bírósági eljárások és a jogi állásfoglalások védelmét, kivéve, ha a hozzáférhetővé tételhez nyomós közérdek fűződik.

A jogi állásfoglalásokra vonatkozó kivétel esetén az intézménynek, amelytől a dokumentum hozzáférhetővé tételét kérték, arról kell meggyőződnie, hogy az adott dokumentum valóban jogi állásfoglalás, és ha igen, akkor meg kell határoznia, melyek a dokumentum ténylegesen érintett részei, azaz melyek eshetnek a kivétel hatálya alá. Ugyanis attól, hogy a dokumentum címe „jogi állásfoglalás”, még nem vonatkozik rá automatikusan a fent hivatkozott rendeletben a jogi állásfoglalásoknak biztosított védelem. Az intézménynek tehát arról kell megbizonyosodnia, hogy a dokumentum az elnevezésén kívül tartalmilag is valóban jogi állásfoglalás. Ezután a Tanácsnak azt kell vizsgálnia, hogy az adott dokumentum egyes részeinek hozzáférhetővé tétele sértené-e a jogi állásfoglalások védelmét. E tekintetben a Bíróság a jogi állásfoglalásokra vonatkozó kivételt úgy értelmezi, hogy az az intézmények ahhoz fűződő érdekének védelmére irányul, hogy őszinte, objektív és teljes körű jogi állásfoglalást kérhessenek. Ezen érdek sérelmének veszélyére akkor lehet hivatkozni, ha az ésszerűen előre látható, és nem pusztán feltételezésen alapul.

E tekintetben nem elegendő a jogi állásfoglalások hivatkozott rendelkezés értelmében vett védelme sérelmének jellemzéséül, és következésképpen ezen állásfoglalások hozzáférhetővé tétele megtagadásának indokolásául sem, általános és absztrakt módon arra a veszélyre hivatkozni, hogy a jogalkotási folyamattal kapcsolatos jogi állásfoglalások hozzáférhetővé tétele kételyeket ébreszthet a jogalkotási aktusok jogszerűségét illetően. Ugyanis e tekintetben éppen az átláthatóság teszi lehetővé a különböző álláspontok megvitatását, ami segíti az intézményeket abban, hogy az európai polgárok szemében nagyobb legitimitásra tegyenek szert, és növeljék e polgárok bizalmát.

Végül a Bíróság pontosította: a Tanács vizsgálni köteles, hogy fennáll-e a hozzáférhetővé tételt igazoló nyomós közérdek. Ebben az összefüggésben a Tanács feladata, hogy egyensúlyt teremtsen az érintett dokumentum hozzáférhetővé tételének megtagadásával védeni kívánt különleges érdek, valamint többek között az e dokumentum hozzáférhetővé tételéhez fűződő közérdek között, tekintettel azokra az előnyökre, amelyek a nagyobb átláthatóságból származnak, vagyis hogy a polgárok még inkább részt vehetnek a döntéshozatali eljárásban, valamint biztosítva van a polgárok irányában a közigazgatás nagyobb legitimitása, hatékonysága és felelőssége a demokratikus rendszerben.

A Bíróság megállapította: e megfontolások rendkívüli jelentőséggel bírnak abban az esetben, ha a Tanács jogalkotói minőségében jár el. Az átláthatóság ebből a szempontból hozzájárul a demokrácia megerősítéséhez, mivel lehetővé teszi a polgárok számára mindazon információk ellenőrzését, amelyek valamely jogalkotási aktus alapjául szolgáltak.

⁹ Az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáféréséről szóló, 2001. május 30-i 1049/2001/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 145., 43. o.; magyar nyelvű kiadás 1. fejezet, 3. kötet, 331. o.).

Annak lehetősége ugyanis, hogy az állampolgárok megismerjék a jogalkotási tevékenység alapjait, a demokratikus jogaik tényleges gyakorlásának feltételét képezi.

A Bíróság azt a következtetést vonta le, hogy az 1049/2001 rendelet főszabályként kötelezővé teszi a Tanács Jogi Szolgálatát által a jogalkotási folyamatra vonatkozóan összeállított állásfoglalások hozzáférhetővé tételét, ám megengedi az olyan egyedi jogi állásfoglalás hozzáférhetővé tételének megtagadását, amelynek összeállítása jogalkotási folyamattal összefüggésben történt, viszont különösen érzékeny kérdésre vonatkozik, vagy a szóban forgó jogalkotási folyamat keretein túlmutató, különösen széles terjedelemmel bír. Ilyen esetben az érintett intézmény feladata, hogy a közzététel megtagadását részletesen megindokolja.

Ezen indokok alapján a Bíróság az adott ügyben hatályon kívül helyezte az Elsőfokú Bíróság ítéletének a kérdéses jogi állásfoglaláshoz való hozzáférés megtagadásával foglalkozó részét.

Újdonság ezzel szemben az Európai Parlament tagjait bizonyos esetekben és bizonyos feltételekkel megillető mentesség – közelebbről a becsületsértő kijelentéseket tartalmazó röpirat terjesztése miatt eljárás alá vont európai parlamenti képviselő mentelmi joga érvényesítésének részletszabályai – problémakörének a Bíróság általi vizsgálata, amely a C-200/07. és C-201/07. sz., *Marra* egyesített ügyekben 2008. október 21-én hozott ítéletben történt meg.

Kiindulásként a Bíróság emlékeztetett: az Európai Közösségek kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyv¹⁰ 9. cikke kimondja, hogy az európai parlamenti képviselőket a feladataik ellátása során kifejtett véleményük vagy leadott szavazatuk vonatkozásában mentelmi jog illeti meg. E mentelmi jogot abszolút mentességnek kell tekinteni, amely megakadályozza a képviselői feladatok ellátása során kifejtett vélemény vagy leadott szavazat miatti minden bírósági eljárást. Ezért az európai parlamenti képviselő ellen az általa kifejtett vélemény miatt indított eljárásban a nemzeti bíróságnak el kell utasítania az érintett európai parlamenti képviselő ellen benyújtott keresetet, ha úgy ítéli meg, hogy e képviselő parlamenti mentelmi joggal rendelkezik. E rendelkezés tiszteletben tartása ugyanis mind e bíróságra, mind az Európai Parlamentre kötelező. Minthogy az Európai Parlament e mentelmi jogot nem függesztheti fel, e bíróságnak el kell utasítania a kérdéses keresetet.

A Bíróság továbbá elismerte: a nemzeti bíróság kizárólagos hatáskörébe tartozik annak vizsgálata, hogy e mentelmi jog érvényesítésének feltételei teljesültek-e, és a nemzeti bíróság nem köteles a kérdést az e tárgykörben hatáskörrel nem rendelkező Európai Parlament elé terjeszteni. Ha pedig az Európai Parlament az érintett képviselő kérelme nyomán a mentelmi jogot fenntartó határozatot hoz, ez a nemzeti igazságügyi hatóságokra nézve kötelező erővel nem rendelkező véleménynek minősül.

Ha a képviselő a mentelmi jogának fenntartása iránti kérelmet terjesztett az Európai Parlament elé, és erről a nemzeti bíróság tudomással bír, akkor az európai intézmények és a nemzeti hatóságok közötti jóhiszemű együttműködés kötelezettsége¹¹ alapján köteles az eljárást felfüggeszteni, és kikérni a Parlament lehető legrövidebb időn belül megadandó

¹⁰ Az Európai Közösségek kiváltságairól és mentességeiről szóló 1965. április 8-i jegyzőkönyv (HL 1967. 152., 13. o.).

¹¹ Az EK 10. cikkben előírt kötelezettség.

véleményét. Ez az együttműködés a jegyzőkönyv rendelkezéseinek alkalmazását és értelmezését érintő konfliktusok elkerülése érdekében szükséges.

Az alkotmányos és intézményi vonatkozású ítélkezési gyakorlatról bemutatott e körkép lezárásaként megemlítendő végül a C-294/06. sz., *Payir és társai* ügyben 2008. január 24-én hozott ítélet, amelyben a Bíróság a valamely tagállamba au pairként vagy diákként beutazott, a tagállam rendes munkaerőpiacához tartozó török állampolgárok EGK–Törökország társulási megállapodás értelmében vett munkavállalói minőségének elismeréséről foglalt állást. Így a társulás fejlesztéséről szóló, 1980. szeptember 19-i 1/80 EGK–Törökország társulási tanácsi határozat 6. cikkének (1) bekezdése tekintetében a Bíróság kimondta: az a körülmény, hogy valamely török állampolgárnak au pairként vagy diákként engedélyezték a beutazást valamely tagállam területére, nem foszthatja meg őt a „munkavállalói” minőségtől, és nem zárhatja ki azt, hogy ezen állampolgár e cikk értelmében e tagállam „rendes munkaerőpiacához” tartozzék. E körülmény következtésképpen nem zárhatja ki azt, hogy az említett állampolgár munkavállalási engedélyének megújítása és az ezen engedélytől függő tartózkodási jog megszerzése érdekében e rendelkezésre hivatkozzék.

Uniós polgárság

A Bíróság több alkalommal vizsgálta azokat a tagállami rendelkezéseket, amelyek alkalmasak az európai polgárok szabad mozgásának az indokolatlan korlátozására.

A C-353/06. sz., *Grunkin és Paul* ügy (2008. október 14-én hozott ítélet) Dániában született és ott élő, születésekor apja és anyja nevéből összetett kettős névvel anyakönyvezett német állampolgár gyermek családnevének elismerésével volt kapcsolatos. A gyermek szülei e kettős névnek a Németországban vezetett anyakönyvbe való bejegyzését kérték, amit a német anyakönyvi hatóság azzal az indokkal tagadott meg, hogy a német állampolgárok névviselését a német jog szabályozza, amely nem teszi lehetővé kettős név viselését. A Bíróság megállapította: a családnévre vonatkozó szabályozás a tagállamok hatáskörébe tartozik, ám a tagállamoknak e hatáskörük gyakorlása során tiszteletben kell tartaniuk a közösségi jogot. A Bíróság kimondta: az a tény, hogy valaki abban a tagállamban, amelynek állampolgárságával rendelkezik, más nevet köteles viselni, mint amelyet a születési és lakóhelye szerinti tagállamban részére anyakönyveztek, alkalmas az uniós polgárok szabad mozgáshoz való joga gyakorlásának akadályozására. A különböző német és dán okiratokban feltüntetett családnévek eltérése komoly szakmai és magánéleti hátrányokat okozhat az érintettnek. Minthogy a német korlátozó rendelkezések nem kellően indokoltak, a Bíróság azt a következtetést vonja le, hogy a kérdéses szabályozás ellentétes az uniós polgárok tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogával.

Ezután az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló 2004/38/EK irányelv¹² értelmezésével kapcsolatos C-127/08. sz., *Metock és társai* ügyben 2008. július 25-én hozott ítélet és a C-33/07. sz. *Jipa*-ügyben 2008. július 10-én hozott ítélet említendő.

A fent hivatkozott *Metock és társai* ügyben a Bíróság kimondta: a 2004/38 irányelvvel ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely megköveteli, hogy az e tagállam állampolgárságával nem rendelkező, e tagállamban tartózkodó uniós polgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező házastársának a fogadó tagállamba érkezését megelőzően valamely más tagállamban jogszerűen tartózkodnia kellett ahhoz, hogy jogosult legyen ezen irányelv kedvezményes rendelkezéseire hivatkozni. Az uniós polgárok családtagjait illetően ezen irányelv semmilyen rendelkezése nem köti az irányelv alkalmazását ilyen feltételhez; a Bíróság álláspontja szerint újra kell gondolni az *Akrich*-ügyben hozott ítéletben¹³ megfogalmazott következtetést, amely az 1612/68/EGK rendelet¹⁴ szerinti beutazási és tartózkodási jog fennállásához ezt a feltételt szabta. Annak kizártsága ugyanis, hogy az uniós polgárt a családja a fogadó tagállamba elkísérje, vagy ott hozzá csatlakozzék, visszatarthatja az uniós polgárt az e tagállamba való beutazáshoz és az ott-tartózkodáshoz fűződő jogainak gyakorlásától. A Bíróság továbbá megállapította: az állampolgársága szerinti tagállamon kívüli más tagállamban tartózkodó uniós polgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező házastársa, aki az uniós polgárt kíséri, vagy hozzá csatlakozik, a házasságkötés helyétől és idejétől, illetve e házastársnak a fogadó tagállamba való érkezése körülményeitől függetlenül hivatkozhat ezen irányelv kedvezményes rendelkezéseire, és ahhoz, hogy az uniós polgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjai az említett irányelv által biztosított jogokban részesüljenek, nem szükséges, hogy az uniós polgár a fogadó tagállamba való beutazását megelőzően családot alapítson. Végül „[az uniós polgárokat] kísérő vagy hozzájuk csatlakozó [...] családtag[ok]”¹⁵ fordulatot akként kell értelmezni, hogy az kiterjed az uniós polgár valamennyi olyan családtagjára, akik az uniós polgárral együtt utaztak be a fogadó tagállamba, valamint akik az uniós polgárral e tagállamban tartózkodnak, e második esetben tekintet nélkül arra, hogy a harmadik ország állampolgárai az említett tagállamba az uniós polgár beutazását megelőzően vagy azt követően utaztak-e be, valamint tekintet nélkül arra is, hogy a beutazásukat megelőzően vagy azt követően váltak-e az uniós polgár családtagjává.

A fent hivatkozott *Jipa*-ügyben azt a kérdést intézték a Bírósághoz, hogy a közösségi joggal és különösen a 2004/38 irányelvvel ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, amely elsősorban azért korlátozza valamely tagállam állampolgárának azon jogát, hogy egy másik tagállam területére léphessen, mert korábban ebből a tagállamból „jogellenes tartózkodás”

¹² Az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 158., 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 46. o.).

¹³ A C-109/01. sz. ügyben 2003. szeptember 23-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-9607. o.).

¹⁴ A 2004/38 irányelvvel módosított, a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendelet (HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.).

¹⁵ A 2004/38 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése.

miatt kitoloncolták. A Bíróság megállapította: az ilyen állampolgár uniós polgár jogállással rendelkezik, tehát származási tagállamával szemben is hivatkozhat a tagállamok területén való szabad mozgás és tartózkodás jogára, amely magában foglalja mind az Európai Unió polgárainak a származási tagállamuktól eltérő tagállamba való belépésének jogát, mind pedig a származási tagállam elhagyásának jogát. E jogot ugyanakkor a Szerződésben előírt korlátozásoknak és feltételeknek lehet alávetni, többek között közrendi vagy közbiztonsági követelmények alapján, amelyek meghatározása a tagállamok hatásköre. Közösségi tekintetben ezeket azonban szigorúan kell értelmezni. A Bíróság kimondta: ez többek között azt jelenti, hogy a közrendi vagy közbiztonsági okokból hozott intézkedéseknek ahhoz, hogy igazolhatóak legyenek, kizárólag az érintett egyén személyes magatartásán kell alapulniuk, nem pedig általános megelőzési megfontolásokon alapuló indokokon. A szabad mozgáshoz való jogot korlátozó intézkedést azon tagállam közrend- vagy közbiztonság-védelmi megfontolásainak fényében kell elfogadni, amely ezen intézkedést hozta: noha ha nem kizárt, hogy e tagállam hatóságai figyelembe vegyenek más tagállam által a közösségi állampolgárnak ez utóbbi tagállam területéről történő kiutasítását elrendelő határozatban hivatkozott indokokat, a korlátozó intézkedés azonban nem alapítható kizárólag ezen indokokra. A Bíróság azt a következtetést fogalmazta meg, hogy a kérdéses nemzeti szabályozás akkor nem ellentétes a közösségi joggal, ha bizonyos követelményeknek eleget tesz. Egyrészt annak, hogy ezen állampolgár személyes magatartása a jelenben, valóságosan és kellően súlyosan veszélyeztesse a társadalom valamely alapvető érdekét. Másrészt pedig annak, hogy a tervezett korlátozó intézkedésnek az elérni kívánt cél megvalósításához szükségesnek és azzal arányosnak kell lennie.

A Bíróság a C-499/06. sz. *Nerkowska*-ügyben 2008. május 22-én hozott ítéletben kimondta: az uniós polgároknak a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amelynek értelmében e tagállam saját állampolgáraival szemben általában és minden körülmények között megtagadja a háború vagy a megtorlások polgári áldozatainak járó ellátás folyósítását kizárólag amiatt, hogy azok lakóhelye ezen ellátás folyósításának teljes tartama alatt nem ebben az államban van, hanem egy másik tagállam területén. A Bíróság emlékeztetett: ezen ellátás tagállami hatáskörbe tartozik, a tagállamoknak azonban ilyen hatáskört a közösségi jognak, különösen az uniós polgárok szabad mozgáshoz való jogának a tiszteletben tartásával kell gyakorolniuk. Ezen ellátás nyújtásához az államterületen lévő lakóhely követelménykénti előírása korlátozza e szabadság gyakorlását. A Bíróság megállapította: mind az érintett tagállam társadalmára és az ellátás jogosultja közötti kapcsolat meglétének biztosítására irányuló szándék, mind annak vizsgálata szükségessége, hogy ez utóbbi ezen ellátás odaítélésének feltételeit továbbra is teljesíti-e, olyan közérdekű objektív megfontolásnak minősül, amely alkalmas e korlátozás igazolására. Az a tény azonban, hogy egyrészt valaki az alapügyben szereplő ellátást nyújtó tagállam állampolgára, valamint hogy másrészt több mint húsz éven keresztül ebben az államban élt, elegendő lehet ezen állam és az említett ellátás jogosultja közötti kapcsolat bizonyítására. Ilyen körülmények között aránytalannak kell tekinteni a lakóhelyre vonatkozó feltétel előírását az említett ellátás folyósításának teljes időtartamára vonatkozóan. Továbbá léteznek más, kevésbé korlátozó, de ugyanolyan hatékony eszközök annak ellenőrzésére, hogy a jogosult továbbra is teljesíti-e az ellátás odaítélésének feltételeit.

Az áruk szabad mozgása

Az áruk szabad mozgása területén a Bíróság több ítéletet is hozott a mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedéseknek minősülő nemzeti rendelkezések közösségi jogszabályokkal való összeegyeztethetőségéről.

Először is a C-244/06. sz. *Dynamic Medien* ügyben 2008. február 14-én hozott ítéletben (EBHT 2008., I-505. o.) a Bíróság olyan német szabályozásról határozott, amely szerint tilos az olyan képhordozók csomagküldő kereskedés útján történő értékesítése és átruházása, amelyek nem képezték tárgyát valamely illetékes nemzeti hatóság vagy nemzeti önkéntes önszabályozó szervezet általi ellenőrzésnek, és nem kerültek besorolásra a kiskorúak védelme céljából, és amelyeken nincs feltüntetve az e hatóság vagy e szervezet által kibocsátott, arra vonatkozó megjelölés, hogy e képhordozók megtekintése milyen korhatárhoz kötött. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az ilyen szabályozás nem értékesítési módnak minősül, amely közvetlenül vagy közvetve, ténylegesen vagy potenciálisan akadályozhatja a Közösségen belüli kereskedelmet, hanem az EK 28. cikk értelmében vett, mennyiségi korlátozással azonos hatású intézkedésnek, amely főszabály szerint nem összeegyeztethető a fenti cikkből eredő kötelezettségekkel. A Bíróság álláspontja szerint az ilyen szabályozás igazolható azonban a gyermek védelmének céljával, amennyiben arányos azzal, például abban az esetben, ha nem tiltja a nem ellenőrzött képhordozók minden formában történő forgalmazását, valamint amennyiben az ilyen képhordozók importálhatók és értékesíthetők felnőttek részére annak biztosítása mellett, hogy gyermekek azokhoz ne férhessenek hozzá. A helyzet csak akkor más, ha úgy tűnik, hogy az e szabályozás által előírt ellenőrzési, besorolási és megjelölési eljárás nem könnyen hozzáférhető, vagy ésszerű időn belül nem lefolytatható, vagy az elutasító határozat bíróság előtt nem megtámadható.

Ezt követően a C-141/07. sz., *Bizottság kontra Németország* ügyben 2008. szeptember 11-én hozott ítéletben a Bíróságnak az azon követelményekről szóló német szabályozásról kellett határoznia, amelyeknek a külső gyógyszertáraknak meg kell felelniük, amennyiben belföldön lévő kórházaknak szeretnének gyógyszert szállítani, és e követelmények *de facto* bizonyos földrajzi közelséget követelnek meg a gyógyszereket szállító gyógyszertár és a kórház között. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az ilyen rendelkezéseket, mivel nem a gyógyszerek jellemzőire vonatkoznak, hanem kizárólag azokra a módokra, amelyek szerint azok értékesíthetők, úgy kell tekinteni, mint az értékesítési módokra vonatkozó rendelkezéseket, ugyanakkor e rendelkezések alkalmasak arra, hogy akadályozzák a Közösségen belüli kereskedelmet, és ezért az EK 28. cikk által főszabály szerint tiltott, a behozatal mennyiségi korlátozásával azonos hatású intézkedésnek tekintendők. A Bíróság szerint e rendelkezéseket közegészség-védelmi okokból igazoltnak kell azonban tekinteni. Ugyanis e szabályozás olyan jellegű, hogy garantálja az érintett tagállam kórházainak megbízható és színvonalas ellátására irányuló célt, és gyakorlatilag a belső ellátási rendszerre jellemzőkhöz hasonló követelményeket ír elő a kórházak külső ellátási rendszerére, vagyis azt, hogy szükség van egy gyógyszerészre, aki egyrészt felel a gyógyszerellátásért, másrészt pedig széleskörűen és gyorsan rendelkezésre áll a helyszínen. A vitatott szabályozás így az érintett tagállamban lévő kórházak gyógyszerellátási rendszerének valamennyi tényezője közötti egyenértékűséget és kompatibilitást biztosítja, és szavatolja az említett rendszer egységét és egyensúlyát.

Végül a C-205/07. sz., *Lodewijk Gysbrechts és Santurel Inter BVBA* ügyben a távollévők közötti adásvételi szerződésekre vonatkozó belga szabályozásnak az EK-Szerződéssel való összeegyeztethetőségét érintő, 2008. december 16-án hozott ítélettel foglalkozunk. E szabályozás megtiltotta az eladó számára, hogy a fogyasztótól a szerződéstől való elállásra nyitva álló kötelező hét munkanapos határidő lejártá előtt előleget vagy más összeget, sőt a belga hatóságok szerint, a fogyasztó fizetési kártyája számának közlését követelje. Miután a Bíróság megállapította, hogy az ilyen tilalmak kivitelre vonatkozó mennyiségi korlátozással azonos hatású intézkedést valósítanak meg, úgy ítélte meg, hogy míg a fogyasztótól előleg vagy más összeg követelésének tilalma az utóbbi védelmét szolgálja, a szállítóval szemben arra vonatkozóan érvényesített tilalom, hogy a fogyasztótól fizetési kártyája számának közlését követelje, meghaladja az elállási jog fogyasztó általi hatékony gyakorlásának biztosításához szükséges mértéket. Ugyanis az ilyen tilalom csak arra szolgál, hogy kiküszöbölje annak kockázatát, hogy a szállító a vételárat az elállásra nyitva álló határidő lejártát megelőzően szedje be. Viszont ha erre sor kerül, a szállító magatartása már önmagában is beleütközik a fogyasztótól előleg vagy más összeg fizetésének követelésére vonatkozó tilalomba, amelyet szükséges és arányos intézkedésnek kell tekinteni az általa követett cél eléréséhez. Ennélfogva az EK 29. cikkel nem ellentétes azon tilalom, amely megtiltja a szállítónak, hogy távollévők közötti, határokon átnyúló adásvétel keretében – az elállásra nyitva álló határidő lejártát megelőzően – a fogyasztótól előleg vagy bármely más összeg fizetését követelje, viszont ellentétes vele az említett határidő lejártát megelőzően a fogyasztótól fizetési kártyája száma közlésének kérésére vonatkozó tilalom.

Mezőgazdaság

A C-132/05. sz., *Bizottság kontra Németország* ügyben 2008. február 26-án hozott ítéletben (EBHT 2008., I-957. o.) a Bíróságnak arról kellett határoznia, hogy valamely tagállam nem teljesíti-e kötelezettségeit akkor, ha elutasítja területén a „parmesan” elnevezés használatának szankcionálását olyan termékek címkézésénél, amelyek nem felelnek meg az oltalom alatt álló „Parmigiano Reggiano” megjelölés (a továbbiakban: OEM) termékleírásának, támogatva ezáltal a közösségi szinten oltalom alatt álló valódi termék hírnevével történő visszaélést¹⁶.

A Bíróság először is megállapítva, hogy nem csak az OEM pontosan bejegyzés szerinti formája részesül oltalomban a közösségi jog szerint, úgy ítélte meg, hogy a vitatott elnevezések közti hangzásbeli és vizuális hasonlóság és a termékek hasonló külső megjelenése miatt, a „parmesan” elnevezés használatát a „Parmigiano Reggiano” OEM-re történő félrevezető utalásnak kell minősíteni. Ha valamely állam nem bizonyította, hogy a „parmesan” elnevezésnek szokásos jellege van, nem hivatkozhat a 2081/92 rendeletben előírt e kivételre.

Végül, az állam azon kötelezettségét illetően, hogy szankcionálja az OEM megsértésére irányuló magatartásokat, a Bíróság emlékeztetett arra, hogy csupán azon lehetőség, hogy valamely rendelet rendelkezéseire a nemzeti bíróságok előtt hivatkozhasanak, nem mentesíti a tagállamokat az alól, hogy olyan nemzeti intézkedéseket hozzanak, amelyek lehetővé teszik azok teljes körű alkalmazásának biztosítását, ha az szükségesnek bizonyul;

¹⁶ A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló, 1992. július 14-i 2081/92/EGK tanácsi rendelet (HL L 208., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 13. kötet, 4. o.).

a Bíróság megállapította továbbá, hogy a vitatott jogrend rendelkezik olyan jogi eszközökkel, amelyek alkalmasak nemcsak a gyártók érdekei, hanem a fogyasztók érdekei védelmének biztosítására is. Ugyanakkor valamely tagállam nem köteles hivatalból meghozni az OEM másik tagállam általi megsértésének a területén történő szankcionálásához szükséges intézkedéseket. Azon felügyeleti rendszer, amelyen az OEM tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettség alapszik, azon tagállam felügyeleti rendszere, ahonnan az OEM ered, és tiszteletben tartásának ellenőrzése tehát nem tartozik az érintett állam felügyelő hatóságaira.

A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása

A letelepedés szabadsága tekintetében a C-210/06. sz. *Cartesio*-ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet alkalmat nyújtott a Bíróság számára arra, hogy pontosítsa a társaságok székhelyének az Unión belüli áthelyezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatát. A Bírósághoz előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés a belső jog szerint létrejött társaságot abban megakadályozó magyar szabályozásnak az EK 43. és EK 48. cikkel való összeegyeztethetőségére vonatkozott, hogy székhelyét úgy helyezze át másik tagállamba, hogy eközben megtartsa a létrehozása szerinti tagállambeli honosságát. A Bíróság azt a választ adta, hogy a közösségi jog jelenlegi állapotában a hivatkozott cikkekkkel nem ellentétes az ilyen szabályozás. Ugyanis az EK 48. cikkel összhangban, mivel a közösségi jog nem határozza meg egységesen azon társaságok körét, amelyek az adott társaságra alkalmazandó nemzeti jogot kijelölő egységes kapcsolóelv alapján élhetnek a letelepedés jogával, az a kérdés, hogy az EK 43. cikk vonatkozik-e az e cikkben szereplő alapszabadságra hivatkozó társaságra, olyan előzetes kérdés, amelyre a közösségi jog jelenlegi állapotában kizárólag az alkalmazandó nemzeti jog adhat választ. A Bíróság szerint csak akkor merül fel tehát a kérdés, hogy fennáll-e a társaság letelepedési szabadságának az EK 43. cikk szerinti korlátozása, ha megállapítást nyert, hogy e társaság az EK 48. cikkben szereplő feltételekre tekintettel ténylegesen élhet a letelepedés szabadságával. A tagállam tehát meghatározhatja, hogy milyen kapcsolat szükséges ahhoz, hogy a társaságot a nemzeti joga alapján létrejötnék lehessen tekinteni, és ennek alapján a társaságot megillessse-e a letelepedési jog, valamint azt is, hogy milyen kapcsolat szükséges e minőség későbbi fenntartásához. E lehetőség magában foglalja azt is, hogy e tagállam ne engedje meg a nemzeti joga hatálya alá tartozó társaságnak, hogy megtartsa e minőségét akkor, ha más tagállamban kíván újraszerveződni a székhelyének a másik tagállamba történő áthelyezésével, megszakítva ezzel a létrehozás szerinti tagállam nemzeti jogában előírt kapcsolatot.

Továbbra is a letelepedés szabadsága tárgykörében meg kell említeni a C-414/06. sz. *Lidl Belgium* ügyben 2008. május 15-én előzetes döntéshozatal iránti kérelem vonatkozásában hozott ítéletet, amely a valamely belföldi társaság külföldi illetőségű állandó telephelyét ért veszteségek levonását kizáró német adórendszer EK 43. cikkel való összeegyeztethetőségét érintette. A Bíróság először is pontosította, hogy az EK 43. cikk hatálya alá tartozik, ha valamely tagállamban letelepedett természetes vagy jogi személy valamely másik tagállamban, elkülönülő jogi személyiséggel nem rendelkező állandó telephelyet hoz létre, amely kizárólagos tulajdonában van, csakúgy mint a valamely másik tagállamban letelepedett, tevékenységét a kettős adóztatás megelőzését célzó vonatkozó adóegyezmény szerinti állandó telephely útján gyakoroló társaság – amely az

egyezményben foglalt adószabályok értelmében önálló jogalany – tevékenysége. A Bíróság úgy ítélte meg továbbá, hogy az EK 43. cikkel nem ellentétes, ha valamely tagállamban letelepedett társaság nem vonhatja le adóalapjából a valamely másik tagállamban lévő állandó telephelyét ért veszteséget, amennyiben valamely, a kettős adóztatás megelőzését célzó egyezmény értelmében e telephely jövedelme ez utóbbi tagállamban adózik, ahol az említett veszteség ezen állandó telephely jövedelmének adóztatásakor későbbi időszakokra elszámolható. Nem vitatott, hogy az ilyen adórendszer eltérő bánásmódot eredményez, amely valamely belföldi illetőségű társaságot akár vissza is tarthat attól, hogy tevékenységét más tagállamban lévő állandó telephely útján gyakorolja. A Bíróság szerint az ilyen adórendszer azonban igazolható azzal, hogy fenn kell tartani az adóztatási joghatóság tagállamok közötti megosztását, és meg kell előzni a veszteség kétszeres elszámolásának a kockázatát, amely együttesen figyelembe vett indokok a Szerződéssel összeegyeztethető jogos célokat követnek, és így közérdeken alapuló kényszerítő okokat jelentenek, mivel ezen adórendszer az említett célokkal arányos.

A szolgáltatásnyújtás szabadsága tárgykörben három ügy érdemel kiemelt figyelmet.

Először is a C-380/05. sz. *Centro Europa 7* ügyben 2008. január 31-én, a televíziós műsorszolgáltatás ágazatában tevékenységet folytató, sugárzási engedély tekintetében koncessziójogosult valamely olasz gazdasági szereplő kapcsán hozott ítélet (EBHT 2008., I-349. o.), amely gazdasági szereplő műsorterjesztésre használt rádiófrekvenciák kijelölésének hiányában nem tudott sugározni. A Bíróság értelmezte az e rádiófrekvenciák kijelölésének feltételeire vonatkozó közösségi jogi rendelkezéseket¹⁷. Megállapította, hogy az olasz jogszabályokkal a már létező csatornák javára bevezetett átmeneti rendszerek egymást követő alkalmazása azzal a hatással járt, hogy a rádiófrekvenciákkal nem rendelkező gazdasági szereplők számára megakadályozta a szóban forgó piachoz történő hozzáférést. A már létező csatornák javára adott általános felhatalmazás a műsorszolgáltatások piacán folytatott működésre megerősítette e korlátozó hatást. Ez azzal a következménnyel járt, hogy megmervítette a nemzeti piac szerkezetét, és védelmezte a hivatkozott csatornák helyzetét. A Bíróság pontosította, hogy az olyan rendszer, amely korlátozza a gazdasági szereplők számát a nemzeti területen, általános érdekű célkitűzések által igazolható, ebben az esetben azonban objektív, átlátható, hátrányos megkülönböztetéstől mentes és arányos kritériumokon is kell alapulnia. Nem ez a helyzet áll fenn az olyan rendszer esetében, amely a műsorterjesztésre használt rádiófrekvenciákat kizárólag és időbeli korlátozás nélkül korlátozott számú, már létező gazdasági szereplőknek biztosítja, figyelmen kívül hagyva a fent hivatkozott kritériumokat. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az olyan nemzeti szabályozás, amelynek alkalmazása azt eredményezi, hogy a koncessziójogosult gazdasági szereplő a hivatkozott kritériumok alapján kijelölt, műsorterjesztésre használt rádiófrekvenciák hiánya miatt nem tud sugározni, ellentétes a Szerződésnek a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó elveivel, valamint az

¹⁷ Az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló, 2002. március 7-i 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (keretirányelv) (HL L 108., 33. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 29. kötet, 349. o.). Az elektronikus hírközlő hálózatok és az elektronikus hírközlési szolgáltatások engedélyezéséről szóló, 2002. március 7-i 2002/20/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (engedélyezési irányelv) (HL L 108., 21. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 29. kötet, 337. o.). és az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások piacain belüli versenyről szóló, 2002. szeptember 16-i 2002/77/EK bizottsági irányelv (HL L 249., 21. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 178. o.).

elektronikus hírközlési szolgáltatásokra és az elektronikus hírközlő hálózatokra vonatkozó új közös keretszabályozás¹⁸ által bevezetett elvekkel.

Másodszor a C-346/06. sz. *Rüffert*-ügyben 2008. április 3-án hozott ítélet, amelyben a Bíróság azon kérdésben határozott, hogy ellentétes-e a szolgáltatásnyújtás szabadságával az olyan tagállami szabályozás, amely szerint az építési munkákra irányuló közbeszerzési szerződés nyertes ajánlattevője köteles írásban kötelezettséget vállalni arra, hogy munkavállalói számára legalább a teljesítés helyén kollektív szerződésben előírt munkabért megfizeti, e kötelezettséget előírja a hivatkozott tagállamba munkavállalókat küldő transznacionális alvállalkozói számára is, és e kötelezettség figyelmen kívül hagyása kötbérfizetési kötelezettséget von maga után. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy bár a munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről szóló 96/71¹⁹ irányelv rendelkezései értelmében a tagállam jogosult a más tagállamokban letelepedett vállalkozások számára minimális bérszintet előírni valamely határon átnyúló szolgáltatásnyújtás keretében, nem jogosult arra, hogy a hivatkozott vállalkozások számára valamely, az érintett szolgáltatások teljesítésének helyén alkalmazandó, de nem általánosan alkalmazandónak nyilvánított kollektív szerződésben előírt bérszintet – még ha az végeredményét tekintve meghaladja is a jogszabályok alapján előírt bérszintet – az ajánlatkérő számára törvényi rendelkezéssel előírjon, akképpen, hogy az építési munkákra irányuló közbeszerzési szerződéseket csak olyan ajánlattevőknek ítélheti oda, amelyek az ajánlattételkor írásban kötelezettséget vállalnak arra, hogy munkavállalóik számára e munkák elvégzéséért legalább a hivatkozott kollektív szerződésben előírt munkabért megfizetik. Az ilyen jogszabályok a szolgáltatásnyújtás szabadságának az EK 49. cikk szerinti korlátozásának minősülnek, mivel a más, alacsonyabb minimálbért alkalmazó tagállamban letelepedett szolgáltatókra olyan gazdasági többletterhet róhatnak, amely alkalmas arra, hogy szolgáltatásaikat a fogadó tagállamban megakadályozza, gátolja vagy kevésbé vonzóvá tegye.

Végül, a C-319/06. sz., *Bizottság kontra Luxemburg* ügyben 2008. június 19-én hozott ítéletben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről szóló 96/71 irányelv 3. cikke (10) bekezdésének első francia bekezdése eltérést jelent azon elvtől, amely szerint azok a kérdések, amelyekben a fogadó állam a jogszabályait alkalmazhatja azokra a vállalkozásokra, amelyek munkavállalókat küldenek ki a területére, kimerítően vannak felsorolva ezen irányelv 3. cikke (1) bekezdése első albekezdésében. A fogadó tagállam e cikk által elismert azon lehetősége, hogy megkülönböztetéstől mentesen írjon elő a hivatkozott vállalkozások számára az ugyanazon irányelv 3. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében említetteken kívüli kérdésekre vonatkozó munka- és foglalkoztatási feltételeket, amennyiben közrendre vonatkozó rendelkezésekről van szó, kivételt jelent a hivatkozott irányelv által megállapított rendszer alól, valamint eltérést a szolgáltatásnyújtás szabadságának alapvető elvétől, és szigorúan kell értelmezni. Ennélfogva a Bíróság megállapította, hogy a tagállam nem teljesíti az ugyanezen irányelv 3. cikke (10) bekezdésének első albekezdéséből

¹⁸ Az „ÜKKSZ”-ként ismert szabályozás a keretirányelvből és négy különös irányelvből – köztük az engedélyezési irányelvből – áll, amelyeket a 2002/77 irányelv egészít ki.

¹⁹ A munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről szóló, 1996. december 16-i 96/71/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 18., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 431. o.).

eredő kötelezettségeit, mivel kijelenti, hogy a nemzeti közrendre vonatkozó rendészeti rendelkezéseknek minősülnek elsősorban az általános kötelezettségnek nyilvánított kollektív megállapodásokból eredő rendelkezések, és másodsorban a 96/71 irányelvet árútető rendelkezések, amelyek az érintett vállalkozások számára előírják, hogy egyrészt csak a vállalkozással írásbeli munkaszerződés vagy a 91/533 irányelv²⁰ értelmében azzal egy tekintet alá eső egyéb okirat alapján kapcsolatban álló munkavállalókat küldjék ki, másrészt pedig, hogy tartsák tiszteletben a részmunkaidős és határozott idejű foglalkoztatásra vonatkozó nemzeti szabályozást. A Bíróság azt is megállapította, hogy a tagállam nem teljesíti az EK 49. cikkből eredő kötelezettségeit egyrészt, mivel a nemzeti területen kívül székhellyel rendelkező és munkavállalókat kiküldő vállalkozásokat arra kötelezi, hogy a kiküldetés megkezdése előtt a nemzeti területen lakóhellyel rendelkező eseti megbízottnál helyezték letétbe a nemzeti jogszabályok alkalmazásából eredő kötelezettségeik ellenőrzéséhez szükséges dokumentumokat, és azokat határozatlan időre hagyják ott a szolgáltatást követően, másrészt pedig, mivel kiküldetés esetén előzetes nyilatkozattételi eljárást bevezető belső jogi szabályozásban a munkavállalókat a hivatkozott tagállam területére kiküldeni kívánó vállalkozások jogbiztonságának biztosítása érdekében szükségeshez képest nem kellő egyértelműséggel fogalmazta meg az illetékes nemzeti hatóságok általi ellenőrzéshez szükséges tájékoztatáshoz való hozzáférésre vonatkozó feltételeket.

A letelepedés szabadsága és a szolgáltatásnyújtás szabadsága tárgykörben született a C-347/06. sz. *ASM Brescia* ügyben 2008. július 17-én hozott ítélet, amely a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30 irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2003/55 irányelv²¹ szerinti közbeszerzési eljárás nélkül odaítélt földgázszolgáltatási koncessziók valamely átmeneti időszak elteltével előrehozott lejárata esetére elfogadott olasz szabályozásra vonatkozik. A Bírósághoz előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések pontosabban a vitatott átmeneti időszak meghatározott feltételek mellett történő meghosszabbításának a hivatkozott irányelvvel és az EK 43. cikkel az EK 49. cikkel és az EK 86. cikk (1) bekezdésével való összeegyeztethetőségére vonatkoztak. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy sem a 2003/55 irányelvvel, sem pedig az EK 43. cikkel az EK 49. cikkel és az EK 86. cikk (1) bekezdésével nem ellentétes az ilyen szabályozás, amennyiben az EK-Szerződés fent hivatkozott cikkeivel való összeegyeztethetőséget illetően, az ilyen meghosszabbítás szükségesnek minősíthető annak érdekében, hogy lehetővé tegye a szerződő felek számára szerződéses kapcsolataik rendezését, mind a közszolgáltatásra vonatkozó igények tekintetében, mind gazdasági szempontból. Az utóbbi szempontot illetően a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ugyan az olasz szabályozás állampolgárságon alapuló közvetett megkülönböztetésnek minősülő eltérő bánásmódot vezet be, ezen eltérő bánásmódot igazolhatja ugyanakkor a jogbiztonság elve tiszteletben tartásának szükségessége, amely különösen azt követeli meg, hogy a jogi rendelkezések egyértelműek, pontosak és hatásaikat illetően előreláthatóak legyenek. A Bíróság szerint ezen elv nemcsak lehetővé, hanem egyben kötelezővé is teszi azt, hogy az ilyen koncesszió felmondása olyan

²⁰ A munkaadónak a munkavállalóval szembeni, a szerződés, illetve a munkaviszony feltételeire vonatkozó tájékoztatási kötelezettségéről szóló, 1991. október 14-i tanácsi irányelv (HL L 288., 32. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 3. o.).

²¹ A földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 57. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 230. o.).

átmeneti időszakkal párosuljon, amely lehetővé teszi a szerződő felek számára szerződéses kapcsolataiknak mind a közszolgáltatásra vonatkozó igények tekintetében, mind gazdasági szempontból elfogadható feltételek melletti rendezését.

A tőke szabad mozgását illetően a C-43/07. sz. *Arens-Sikken*-ügyben 2008. szeptember 11-én hozott ítéletet kell megemlíteni, amely a valamely tagállamban fekvő ingatlan után kirótt öröklési és vagyonátruházási illetékek kiszámítására vonatkozó olyan szabályozásra vonatkozott, amely a hivatkozott illetékek kiszámításakor nem rendelkezett a végrendeleti hagyaték felmenői felosztásából eredő kiegyenlítési kötelezettséggel kapcsolatos tartozások levonhatóságáról, amennyiben az örökhagyó a halála időpontjában e tagállamtól eltérő tagállamban rendelkezett illetékességgel, ugyanakkor biztosította e levonhatóságot, ha az örökhagyó ugyanezen időpontban az öröklés tárgyát képező ingatlan fekvése szerinti államban rendelkezett illetékességgel. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a Szerződésnek a tőke szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseivel ellentétes az ilyen szabályozás, amennyiben az progresszív mértékű illetéket ír elő, feltéve hogy a hivatkozott tartozások figyelmen kívül hagyása és az ilyen progresszív mérték együttesen magasabb illetékterhet eredményez azon örökösök tekintetében, akik nem élhetnek ilyen levonással. A Bíróság elutasította tehát azon érvet, amely szerint a létrejött eltérő bánásmód egymással objektíve nem összehasonlítható helyzetekre vonatkozott, mivel a vitatott szabályozás az öröklési illeték szempontjából – a tartozások levonhatósága kivételével – egyenlő bánásmódban részesítette a belföldi és a külföldi illetőségű személyek öröklését. A Bíróság azt is pontosította, hogy a kettős adóztatás elkerülését szolgáló kétoldalú egyezmény hiányában az ingatlan fekvése szerinti tagállam a tőke szabad mozgásának a saját szabályozásából eredő korlátozása igazolására nem hivatkozhat az akaratától független azon lehetőségre, hogy az a tagállam, ahol az örökhagyó a halála időpontjában illetőséggel rendelkezett, adójóváírást biztosíthat, amely egészben vagy részben ellentételezheti azt a kárt, amely azért éri az utóbbi örököseit, mert a hivatkozott ingatlan fekvése szerinti tagállamban figyelmen kívül hagyják a vagyonátruházási illeték kiszámításakor a végrendeleti hagyaték felmenői felosztásából eredő kiegyenlítési kötelezettséggel kapcsolatos tartozásokat.

Meg kell említeni a C-282/07. sz. *Truck Center* ügyben 2008. december 22-én hozott ítéletet is, amelyben a Bíróság a Szerződés tőke szabad mozgásáról szóló rendelkezéseinek a belga társasági adójogszabályokra tekintettel való értelmezésére irányuló kérelemről határozott. E jogszabályok értelmében a belföldi társaság által más tagállami illetőségű társaságnak fizetett kamatok (*précompte mobilier*-nek nevezett) forrásadó-kötelesek, míg mentesek ezen adó alól a belföldi társaságnak fizetett kamatok. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a Szerződésnek a letelepedés szabadságáról és a tőke szabad mozgásáról szóló rendelkezéseivel nem ellentétes az ilyen adószabályozás. Miután a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a közvetlen adók esetében a belföldi, illetve külföldi illetőséggel rendelkező személyek helyzete általában nem hasonlítható össze, megállapította, hogy a vitatott eltérő bánásmód, amely szerint attól függően, hogy az érintett társaságok székhelye Belgiumban vagy egy másik tagállamban található, eltérő adózási szabályokat kell alkalmazni, egymással objektíve nem összehasonlítható helyzetekre vonatkozik. A Bíróság szerint ugyanis a belga állam helyzete, a kamatok eltérő jogalapokon nyugvó adóztatási módjai, valamint a kamatokban részesülő társaságoknak az adó behajtása szempontjából fennálló helyzete eltérnek attól függően, hogy a hivatkozott kamatokban részesülő társaságok székhelye belföldön vagy külföldön található. A Bíróság úgy ítélte meg továbbá, hogy a vitatott

adójogi szabályozásból következő eltérő bánásmód nem biztosít szükségszerűen előnyt a kamatokban részesülő belföldi illetőségű társaságok számára, mivel egyfelől ezek idő előtt kötelesek társasági adót fizetni, és másfelől a külföldi illetőségű társaságnak fizetett kamatok utáni *précompte mobilier* mértéke jelentősen alacsonyabb, mint a kamatokban részesülő belföldi illetőségű társaságok jövedelmét terhelő társasági adóé. E körülmények között az így létrejött bánásmódbeli eltérés nem minősül a letelepedés szabadsága és a tőke szabad mozgása korlátozásának.

A munkavállalók szabad mozgását illetően a Bíróság határozott a „honosítási egyezmények” keretében nyújtott képzéseket lezáró oklevelek elismeréséről.

A C-274/05. sz., *Bizottság kontra Görög Köztársaság* ügyben 2008. október 23-án hozott ítéletben a Bizottság azt róta fel a Görög Köztársaságnak, hogy nem ismeri el a más tagállamok illetékes hatóságai által az olyan egyezmény alapján zajlott képzéseket követően kiállított okleveleket, amelynek értelmében a Görögországban valamely magánszervezet által nyújtott képzést az említett hatóságok a nemzetivel egyenértékűnek ismerik el, és a felsőoktatási tanúsítványok szakmai egyenértékűségének elismerésére jogosult tanácsot felruházza annak vizsgálatára vonatkozó hatáskörrel, hogy fennállnak-e a diploma kiadásának feltételei, és milyen jellegű az azon oktatási intézmény, amelyben a kérelmező a szakmai képzését folytatta. A 2001/19 irányelvvel²² módosított 89/48 irányelv²³ rendelkezéseire tekintettel a Bíróság úgy ítélte meg, hogy először is a hivatkozott irányelv 1. cikke a) pontjának első albekezdéséből következik, hogy a „túlnyomórészt a Közösség területén” kifejezés felöleli mind a kérdéses képzésről szóló tanúsítványt kiállító tagállamban zajlott képzést, mind a részben vagy egészben valamely más tagállamban zajlott képzést. Másodszor, bár a felsőfokú oklevelek elismerésének a hivatkozott irányelv által kialakított módszere nem eredményezi az érintett oklevelek és szakképesítések automatikus és feltétlen elismerését, különösen az ugyanezen irányelv 4. cikkében a tagállamok számára meghatározott azon lehetőséget illetően, hogy kiegyenlítő intézkedéseket irjanak elő, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kiegyenlítő intézkedések közötti választási lehetőség az oklevél elismerésének kérelmezőjét nemcsak azon szakmák esetében illeti meg, amelyek a nemzeti jog ismeretét igénylik, hanem az olyan egyéb szakmák esetében is, amelyek eltérő különös rendelkezések hatálya alá tartoznak. Harmadszor a Bíróság megerősítette, hogy ezen irányelv 8. cikkének (1) bekezdése értelmében kizárólag az okleveleket kiadó illetékes hatóságok hatáskörébe tartozik annak vizsgálata, hogy az ő szakképzési rendszerükben alkalmazandó szabályokra tekintettel fennállnak-e a diploma kiadásának feltételei, és milyen jellegű az az intézmény, amelyben az oklevél jogosultja a képzést végezte. Ezzel ellentétben a fogadó tagállam nem vizsgálhatja azt, hogy mi alapján állították ki ezen okleveleket. Végül a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hivatkozott irányelv 3. cikke értelmében

²² A szakképesítések elismerésének általános rendszeréről szóló 89/48/EGK és 92/51/EGK tanácsi irányelv, valamint az általános ápolói, a fogorvosi, az állatorvosi, a szülésznői, az építészmérnöki, a gyógyszerészeti és az orvosi hivatásról szóló 77/452/EGK, 77/453/EGK, 78/686/EGK, 78/687/EGK, 78/1026/EGK, 78/1027/EGK, 80/154/EGK, 80/155/EGK, 85/384/EGK, 85/432/EGK, 85/433/EGK és 93/16/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2001. május 14-i 2001/19/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 206., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 138. o.).

²³ A legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló, 1988. december 21-i 89/48/EGK tanácsi irányelv (HL L 19., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 337. o.).

a fogadó tagállam köteles lehetővé tenni a közszektorban azon személyek magasabb fokozatba való átsorolását, akiket korábban alacsonyabb fokozatba vettek fel, mint amelyre akkor számíthattak volna, ha okleveleiket az illetékes hatóság elismerte volna.

Emellett a Bíróság az 1408/71 rendelet²⁴ rendelkezéseinek értelmezésére vonatkozó két ügy kapcsán folytatta a migráns munkavállalók szociális biztonságára vonatkozó ítélkezési gyakorlatának kidolgozását. A C-212/06. sz., *Gouvernement de la Communauté française és Gouvernement wallon* ügyben 2008. április 1-jén hozott ítélet a Belga Királyság flamand kormánya által a holland nyelvű régióban és a Brüsszel-Főváros kétnyelvű régióban felállított gondozási biztosítási rendszert érintette. E rendszer meghatározott feltételek mellett és maximális összeghatárig előírta az egészségi állapot miatti ápolásra szorulásból kifolyólag felmerült bizonyos költségeknek valamely biztosítási pénztár által történő megtérítését. E rendszerbe kizárólag a fenti két régióban lakóhellyel rendelkező személyek léphettek be, valamint az említett régiók területén dolgozó és Belgiumtól különböző tagállamban lakóhellyel rendelkező munkavállalók. Azon személyek, akik bár a holland nyelvű régió vagy a Brüsszel-Főváros kétnyelvű régió területén dolgoztak, azonban az államterület más részén rendelkeztek lakóhellyel, ki voltak zárva e rendszerből. Miután a Bíróság megerősítette, hogy az olyan rendszer alapján fizetett ellátások, mint a szóban forgó gondozási biztosítási rendszer, az 1408/71 rendelet tárgyi hatálya alá tartoznak, emlékeztetett arra, hogy az EK 39. és az EK 43. cikkel ellentétes valamennyi olyan nemzeti intézkedés, amely – legyen bár állampolgársági alapon történő hátrányos megkülönböztetés nélkül alkalmazandó – alkalmas arra, hogy megzavarja vagy kevésbé vonzóvá tegye a Szerződés által biztosított alapvető szabadságoknak a közösségi polgárok általi gyakorlását. Következésképpen az EK 39. és az EK 43. cikket úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes valamely tagállam szövetségi egységének olyan szabályozása, mint a gondozási biztosításról rendelkező szabályozás, amely valamely szociális biztonsági rendszerbe való belépést és az e rendszer által előírt ellátások igénybevételét vagy az ezen egység illetékességi területén lakóhellyel rendelkező, vagy az ugyanezen a területen kereső tevékenységet folytató, azonban más tagállamban lakóhellyel rendelkező személyekre korlátozza, amennyiben e korlátozás a más tagállambeli állampolgárokat vagy az Európai Közösségen belüli szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló belföldi állampolgárokat érinti.

A 647/2005 rendelettel²⁵ módosított 1408/71 rendelet 13. cikke (2) bekezdésének a) pontja előírja, hogy az egy tagállam területén alkalmazott személy e tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozik, még abban az esetben is, ha egy másik tagállam területén rendelkezik lakóhellyel. A C-352/06. sz. *Bosmann*-ügyben 2008. május 20-án hozott ítéletben a Bíróság olyan munkavállaló helyzetét vizsgálta, akit a lakóhely szerinti tagállamban megfosztottak a családi ellátásoktól, a másik tagállamban folytatott kereső tevékenység okán. A Bíróság kiemelte, hogy a 13. cikk (2) bekezdésének a) pontját az EK 42. cikk fényében kell értelmezni, amely rendelkezés célja az, hogy megkönnyítse a munkavállalók szabad mozgását, és

²⁴ A szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EGK tanácsi rendelet (HL L 149., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 35. o.).

²⁵ A szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló 1408/71/EGK tanácsi rendelet és az 1408/71/EGK rendelet végrehajtására vonatkozó szabályok megállapításáról szóló 574/72/EGK tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. április 13-i 647/2005/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 117., 1. o.).

többek között azt vonja maga után, hogy a migráns munkavállalók a szabad mozgáshoz a Szerződésben biztosított joguk gyakorlása folytán sem a társadalombiztosítási ellátásokra való jogosultságukat nem veszíthetik el, sem az ilyen ellátások összegének csökkenését nem szenvedhetik el. A Bíróság ebből arra következtetett, hogy a lakóhely szerinti tagállam nem fosztható meg attól a lehetőségtől, hogy családi támogatást nyújtson a területén lakóhellyel rendelkező személyek számára, és hogy a rendelet hivatkozott rendelkezésével nem ellentétes, ha a foglalkoztatás helye szerinti tagállam szociális biztonsági rendszeréhez tartozó migráns munkavállaló a lakóhelye szerinti tagállam nemzeti jogszabálya alapján ez utóbbi államban családi ellátásban részesül. A nemzeti bíróság feladata annak megvizsgálása, hogy a vitatott körülmények relevánsak-e abból a szempontból, hogy a munkavállaló teljesíti-e az ilyen családi ellátás nyújtásához szükséges feltételeket a szóban forgó tagállam nemzeti jogszabályai alapján.

Közlekedés

A közlekedés tárgykörében különösen négy ügy érdemel említést.

A Bíróság a C-329/06. és C-343/06. sz., *Wiedemann és Funk* egyesített ügyekben 2008. május 28-án hozott ítéletében a közúti fuvarozást illetően olyan vezetők tekintetében, akik Cseh Köztársaságban szerzett vezetői engedélyeinek elismerését megtagadták, miután német vezetői engedélyeiket kábítószer- vagy alkoholfogyasztás miatt visszavonták, jelezte, hogy a vezetői engedélyekről szóló 91/439 irányelv²⁶ úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha valamely tagállam megtagadja egy másik tagállam által később kiállított vezetői engedélynek a saját területén való elismerését, ha ezen engedély jogosultjánál nem teljesülnek az ezen első tagállam által az e visszavonást követően új vezetői engedély megadására előírt feltételek, ideértve a vezetésre való alkalmasság ellenőrzését is, amely tanúsítja, hogy az említett visszavonás indokai már nem állnak fenn. Mindazonáltal ezen irányelvvel nem ellentétes, ha valamely tagállam megtagadja egy másik tagállam által később kiállított vezetői engedélyből eredő vezetési jognak a saját területén való elismerését, ha magában az engedélyben feltüntetett vagy a kiállító tagállamtól származó, nem vitatott információk alapján megállapítást nyert, hogy az említett engedély kiállításakor az engedély jogosultjának, akinek korábbi vezetői engedélyét az első tagállam területén visszavonták, szokásos tartózkodási helye nem a kiállító tagállam területén volt. Továbbá a hivatkozott irányelvvel ellentétes, ha valamely tagállam felfüggeszti a másik tagállam által kiállított vezetői engedélyből eredő vezetési jogot, mialatt ez utóbbi tagállam az engedély kiállításának módozatait ellenőrzi.

A légi közlekedést illetően valamely utas és a Manilából (Fülöp-szigetek) induló légi járat törlése miatti kártalanítást elutasító légitársaság közötti jogvita keretében a Bíróság a C-173/07. sz. *Emirates Airlines* ügyben 2008. július 10-én hozott ítéletben kijelentette, hogy az oda- és a visszaút az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak

²⁶ A 2003. szeptember 29-i 1882/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel (HL L 284., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 4. kötet, 447. o.) módosított, a vezetői engedélyekről szóló, 1991. július 29-i 91/439/EGK tanácsi irányelv (HL L 237., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 1. kötet, 317. o.).

megállapításáról szóló 261/2004 rendelet²⁷ értelmében nem tekintendő egy és ugyanazon „légi járatnak”. Következésképpen a hivatkozott rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontját, amely előírja e rendelet alkalmazását az olyan tagállam területén található repülőtérrel induló utasokra, amely tagállamra a Szerződést alkalmazni kell, úgy kell értelmezni, hogy az nem alkalmazandó az olyan oda- és visszautazásra, amely során a Szerződés rendelkezéseinek hatálya alá tartozó valamely tagállam területén található repülőtérrel eredetileg induló utasok valamely harmadik országban található repülőtérrel induló légi járaton visszatérnek e repülőtérre. Nem befolyásolja e rendelkezés értelmezését az a körülmény, hogy az odaút és a visszaút egyetlen foglalás tárgyát képezi.

Továbbra is a légi közlekedés kapcsán a Bíróságnak a C-549/07. sz. *Wallentin-Hermann* ügyben 2008. december 22-én hozott ítéletben értelmeznie kellett a 261/2004 rendelet 5. cikkének (3) bekezdését, amely a járat törlése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítást érinti és a „rendkívüli körülmények” fogalmát. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a légi jármű járat törlést eredményező műszaki hibája nem tartozik az e rendelkezés értelmében vett „rendkívüli körülmények” fogalmába, kivéve, ha ezen probléma olyan eseményekből ered, amelyek jellegüknél vagy eredetüknél fogva nem tartoznak az érintett légi fuvarozó rendes tevékenységi körébe, és annak tényleges befolyásolási körén kívül esnek. Még ha a légi jármű műszaki hibája a váratlan repülésbiztonsági hiányosságok közé sorolható is, e körülmények nem minősíthetők rendkívülinek, mivel a valamely gép karbantartási hiányosságából eredő műszaki hiba megoldását a légi fuvarozó rendes tevékenységi körébe tartozónak kell tekinteni. A Bíróság pontosította, hogy a Montreali Egyezmény nem bizonyul meghatározónak a fogalom értelmezése tekintetében. Emellett a Bíróság hozzáfűzte, hogy a műszaki hibák valamely légi fuvarozónál megállapított gyakorisága önmagában nem jelent olyan tényezőt, amelyből a 261/2004 rendelet 5. cikkének (3) bekezdése értelmében vett „rendkívüli körülmények” fennállására vagy azok hiányára lehetne következtetni. Végül a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az a tény, hogy valamely légi fuvarozó betartotta a légi jármű karbantartására vonatkozó minimumszabályokat, önmagában nem elegendő annak bizonyításához, hogy e fuvarozó e cikk értelmében „minden ésszerű intézkedést” megtett, és következésképpen nem elegendő ahhoz, hogy az említett fuvarozó mentesüljön az e rendelet 5. cikke (1) bekezdésének c) pontjában és 7. cikkének (1) bekezdésében foglalt kártalanítási kötelezettsége alól. Mivel nem minden rendkívüli körülmény mentesítő jellegű tehát, hanem csak azok, amelyeket minden ésszerű intézkedés ellenére sem lehetett volna elkerülni, az arra hivatkozni kívánó félnek kell bizonyítania, hogy azokat nem lehetett volna elkerülni a helyzetnek megfelelő intézkedésekkel, kivéve az adott időpontban a vállalkozásának kapacitásait tekintve elviselhetetlen áldozatok árán.

A tengeri fuvarozást illetően a Bíróság a C-308/06. sz., *The International Association of Independent Tanker Owners és társai* ügyben 2008. június 3-án hozott ítéletben jelezte, hogy a hajók által okozott szennyezésről szóló 2005/35 irányelv²⁸ 8. cikkével együtt értelmezett

²⁷ A visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról, és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. február 11-i 261/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 46., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 8. kötet, 10. o.).

²⁸ A hajók által okozott szennyezésről és a jogsértésekre alkalmazandó szankciók bevezetéséről szóló, 2005. szeptember 7-i 2005/35/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 255., 11. o.).

4. cikke arra kötelezte a tagállamokat, hogy a hajók általi szennyezőanyag-kibocsátást jogsértésnek tekintsék, „amennyiben azt szándékosan, tudatos gondatlanságból vagy hanyagságból [helyesen: súlyos hanyagságból] követték el”, anélkül hogy meghatározná e fogalmakat, nem sérti a jogbiztonság általános elvét, amennyiben kötelezi a tagállamokat arra, hogy a hajók „súlyos hanyagságból” eredő szennyezőanyag-kibocsátását jogsértésnek tekintsék. Ugyanis e különböző fogalmak – különösen a „súlyos hanyagság” fogalma – a felelősséget megalapozó kritériumoknak felelnek meg, amelyek előre nem látható meghatározhatatlan számú helyzetre alkalmazandók, és nem pontos, közösségi jogi vagy nemzeti jogi normatív aktusban részletezett magatartásokra. Továbbá e fogalmak teljesen beépültek a tagállamok jogrendszereibe, és széleskörűen használatosak. E tekintetben a súlyos hanyagságnak a hivatkozott 4. cikk értelmében vett fogalma úgy értendő, mint amely olyan tevést vagy mulasztást foglal magában, amellyel a felelős személy súlyosan megsérti a gondossági kötelezettségét, amelyet be kellett volna tartania és betarthatott volna képességeire, ismereteire, adottságaira és egyéni helyzetére tekintettel. Végül az EK 249. cikknek megfelelően a 2005/35 irányelvet a tagállamoknak át kell ültetniük a jogrendjükbe. Így az ezen irányelv 4. cikkében említett jogsértések fogalma és az alkalmazandó szankciók azonosak azokkal, amelyek a tagállamok által megállapított jogszabályokból erednek.

Versenyszabályok

A vállalkozásokra vonatkozó versenyszabályokat illetően négy ítélet tarthat számot különleges figyelemre.

A vállalkozás és a gazdasági tevékenység fogalmát illetően a Bíróság a C-49/07. sz. *MOTOE*-ügyben 2008. július 1-jén hozott ítéletben megállapította, hogy egy olyan jogi személyt, amelynek a tevékenysége sportversenyek szervezéséből és ennek keretében szponzorálási, reklám- és biztosítási szerződések kötéséből áll, melyek célja e versenyek kereskedelmi jellegű hasznosítása, és amelyek bevételi forrást jelentenek e jogalany számára, vállalkozásnak kell minősíteni a közösségi versenyjog értelmében. E minősítést nem kérdőjelezi meg azon tény, hogy e jogalany nonprofit egyesület, sem azon tény, hogy hatásköre van arra, hogy hozzájárulást adjon a hatóságokhoz benyújtott, e versenyek szervezésére irányuló kérelmek tekintetében, mivel el kell különíteni e jogalany hatósági döntés folyamatában való részvételét az általa gyakorolt gazdasági tevékenységektől, mint például a versenyek szervezése és kereskedelmi jellegű hasznosítása. A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy azon tény, hogy valamely gazdasági tevékenység a sporttal kapcsolatos, nem akadályozza meg a Szerződés rendelkezéseinek alkalmazását. Végül ebben az ítéletben a Bíróság megállapította, hogy az EK 82. cikkel és az EK 86. cikkel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a versenyek szervezésére irányuló kérelmek tekintetében a hozzájárulás adásának hatáskörét olyan jogi személyre ruházza – anélkül, hogy e hatáskört korlátozásoknak, kötelezettségeknek vagy ellenőrzésnek rendelné alá –, amely sportversenyeket szervez, és ennek keretében szponzorálási, reklám- és biztosítási szerződéseket köt.

A C-279/06. sz. *CEPSA*-ügyben 2008. szeptember 11-én hozott ítéletben a Bíróság az olajtermékekre vonatkozó kizárólagos beszerzési szerződések mentességi feltételeivel foglalkozott (lásd már a C-217/05. sz. *Confederación Española de Empresarios de Estaciones*

de Servicio ügyben 2006. december 14-én hozott ítéletet [EBHT 2006., I-11987. o.]). Az ilyen szerződés az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhat, ha az üzemanyagtöltőállomás-üzemeltető nem elhanyagolható részben vállal az olajtermékek harmadik személyeknek való eladásához kapcsolódó pénzügyi és gazdasági kockázatokat, és ha a szerződés tartalmaz a verseny torzítására alkalmas kikötéseket. Ha az üzemeltető nem vállal ilyen kockázatokat, csak azok a kötelezettségek tartozhatnak az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, amelyek az üzemeltetőt az általa a megbízó számára nyújtott közvetítői szolgáltatások keretében terhelik, mint például a kizárólagossági és a versenytilalmi kikötések. A mentességi feltételeket illetően a Bíróság megállapította, hogy egy ilyen szerződés részesülhet az 1984/83 rendelet²⁹ által előírt csoportmentességben akkor, ha megfelel a tízéves maximális tartamot előíró feltételnek, és ha a szállító az üzemanyagtöltőállomás-üzemeltető részére a kizárólagosság ellenében jelentős gazdasági előnyöket biztosít, amelyek hozzájárulnak az értékesítés fejlesztéséhez, megkönnyítik az üzemanyagtöltő állomás üzemeltetését vagy a modernizációját, és csökkentik az értékesítési költségeket. A Bíróság pontosította az 1984/83 rendelet hatálya alatt kötött megállapodásokra alkalmazandó azon szabályokat is, amelyeknek a végrehajtása túlmegegy az e rendelet lejárat dátumán. Másfelől, mivel a 2790/1999 rendelet³⁰ hatálya alá tartozó szerződéseket illetően a 2. cikkben előírt mentesség nem vonatkozott azokra a vertikális megállapodásokra, amelyeknek célja a vevő azon képességének korlátozása, hogy saját eladási árát megállapítsa, a Bíróság megállapította, hogy a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a viszonteladónak van-e valós lehetősége ezen ár csökkentésére. Végül a Bíróság pontosította, hogy az EK 81. cikk (2) bekezdésében előírt semmisség csak akkor terjed ki a szerződés egészére, ha az ugyanezen cikk (1) bekezdésével ellentétes kikötések nem különíthetők el magától a szerződéstől. Ellenkező esetben a semmisség a szerződés többi eleme tekintetében felmerülő következményeinek kérdése nem tartozik a közösségi jog hatálya alá.

Az erőfölénnyel való visszaélést illetően a C-468/06–C-478/06. sz., *Sot. Lélos kai Sia* egyesített ügyekben 2008. szeptember 16-án hozott ítéletet kell említeni, amely a C-53/03. sz., *Syfait és társai* ügyben 2005. május 31-én hozott ítéletet követte. A Bíróság megállapította, hogy a bizonyos gyógyszerek piacán erőfölényben lévő gyógyszeripari vállalat által a nagykereskedők „szokványos” megrendeléseinek teljesítésének amiatt való megtagadása, hogy ez utóbbiak valamely tagállam gyógyszereit egyéb tagállamokba exportálják, erőfölénnyel való visszaélésnek minősül. Ahhoz, hogy e következtetésre jusson, a Bíróság megvizsgálta, hogy léteznek-e a gyógyszerkészítmények ágazatában olyan különleges körülmények, amelyek kizárhatják a megtagadás visszaélésszerű jellegét. Mindenekelőtt úgy vélte, hogy valamely erőfölényben lévő gyógyszeripari vállalat nem hivatkozhat arra a tényre, hogy a gyógyszereknek alacsony gyógyszerárak által jellemzett tagállamból magas gyógyszerárak által jellemzett tagállamba történő párhuzamos exportjai csak csekély haszonnal járnak a végső fogyasztó számára. Ezen exportok ugyanis alternatív beszerzési forrásnak minősülnek, ami szükségszerűen bizonyos előnyökkel jár a

²⁹ Az 1997. július 30-i 1582/97/EK bizottsági rendelettel (HL L 214., 27. o.) módosított, a Szerződés [81.] cikke (3) bekezdésének kizárólagos beszerzési megállapodások csoportjaira való alkalmazásáról szóló, 1983. június 22-i 1984/83/EGK bizottsági rendelet (HL L 173., 5. o.).

³⁰ A Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1999. december 22-i 2790/1999/EK bizottsági rendelet (HL L 336., 21. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 364. o.).

végző fogyasztó számára. A Bíróság továbbá megállapította, hogy a gyógyszerek árának hatósági szabályozása sem zárja ki a megtagadás visszaélészerű jellegét. Ugyanakkor emlékeztetett arra, hogy valamely erőfölényben lévő vállalat ésszerű és üzleti érdekei védelmének szükségességéhez mérten arányos intézkedéseket tehet. Következésképpen annak értékeléséhez, hogy a szállítás párhuzamos exportot folytató vállalatok irányában történő megtagadása ésszerű és arányos intézkedésnek minősül-e az erőfölényben lévő gyógyszeripari vállalat üzleti érdekeinek export általi fenyegetettségéhez képest, meg kell vizsgálni, hogy a nagykereskedők megrendelése a szokványostól eltérő jellegűek-e, figyelemmel a vállalat és az érintett nagykereskedők között korábban fennálló üzleti kapcsolatokra, valamint a megrendelések nagysága és az érintett tagállam piaca által támasztott szükségletek arányára. A Bíróság úgy határozott, hogy a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak megállapítása, hogy a megrendelések „szokványos” jellegűek-e, figyelemmel e két szempontra.

Végül fel kell hívni a figyelmet a C-413/06. P. sz., *Bertelsmann és Sony Corporation of America kontra Impala* ügyben 2008. július 10-én hozott ítéletre, amelyben a Bíróság hatályon kívül helyezte az Elsőfokú Bíróság T-464/04. sz., *Impala kontra Bizottság* ügyben 2006. július 13-án hozott ítéletét (EBHT 2006., II-2289. o.), és számos pontosítással szolgált az összefonódások tárgyában a bizonyítási követelményeket és a bírósági felülvizsgálat terjedelmét illetően. Először is a Bíróság megállapította, hogy nem létezik általános vélelem valamely bejelentett összefonódás közös piaccal való összeegyeztethetőségét illetően, és hogy az összefonódást engedélyező határozatra nem vonatkoznak eltérő bizonyítási követelmények, mint az ilyen összefonódást megtiltó határozatra. Másodszor a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a Bizottság a határozatában eltérhet a kifogásközlésben szereplő ideiglenes következtetésektől. Tehát ugyan az Elsőfokú Bíróság vizsgálhatja a határozat alapjául szolgáló tények helytálló, teljes és megbízható jellegét a kifogásközlés fényében, nem kell azonban a kifogásközlés következtetéseinek megalapozott jelleget tulajdonítania. Harmadszor a Bíróság megállapította, hogy nem lehet felróni a bejelentő feleknek, hogy bizonyos bizonyítékokat csak a kifogásközlésre válaszul szolgáló érvelésükben terjesztenek elő, és hogy az ilyen bizonyítékok nem rendelkeznek alá olyan magasabb bizonyítási követelményeknek, mint a harmadik személyek érvelésével, illetve a bejelentő vállalkozások által szolgáltatott egyéb bizonyítékokkal kapcsolatban támasztott követelmények. Továbbá a Bíróság megállapította, hogy amikor a Bizottság határozatában a kifogásközlésre válaszul előadott érvelést vizsgálja, eltérhet az e kifogásközlésben szereplő előzetes következtetésektől, információkérés és egyéb piaci vizsgálat elvégzése nélkül. Negyedszer, a Bíróság meghatározta a hallgatólágos megállapodásból következő kollektív erőfölényre vonatkozóan alkalmazandó jogi kritériumokat, és megállapította, hogy e kritériumok alkalmazásának – beleértve az érintett piac átláthatóságát is – értékelése nem történhet önállóan és elméletben, hanem valamely hipotetikus hallgatólágos megállapodás mechanizmusa révén. Végül a Bíróság megállapította, hogy a Bizottság összefonódást engedélyező határozatát az indokolás elégtelensége miatt meg lehet semmisíteni.

Az állami támogatásokra vonatkozóan két ítélet érdemel különös figyelmet. Az egyik az állami támogatás fogalmára, pontosabban az intézkedés szelektivitásának feltételére, a másik a jogellenes, de a közös piaccal összeegyeztethető támogatások problematikájára vonatkozik.

Így a C-428/06–C-434/06. sz., *Unión General de Trabajadores de La Rioja* egyesített ügyekben 2008. szeptember 11-én hozott ítéletben a Bíróságnak arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy az állam szintje alatti közigazgatási egységek által elfogadott, a spanyol állam jogrendszerében előírtnál alacsonyabb adókulcsokat és az állami adójogi rendszerben nem létező kedvezményeket megállapító adóintézkedéseket a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatásoknak kell-e tekinteni kizárólag azon az alapon, hogy azok csak e közigazgatási egységek területén alkalmazandók. A Bíróság megállapította, hogy a kérdést előterjesztő bíróság – amely bíróság kizárólagos hatáskörrel rendelkezik az alkalmazandó nemzeti jog meghatározására és értelmezésére, valamint a közösségi jog általa tárgyalt ügyekre történő alkalmazására – feladata annak vizsgálata a C-88/03. sz., *Portugál Köztársaság kontra Bizottság* ügyben 2006. szeptember 6-án hozott ítéletnek (EBHT 2006., I-7115. o.) megfelelően, hogy az állam szintje alatti érintett közigazgatási egységek, a jelen esetben a Territorio Histórico de Guipúzcoa és a Baszkföld Autonóm Község, élveznek-e intézményi, eljárási és gazdasági autonómiát, ami azzal a következménnyel járna, hogy az 1978. évi spanyol Alkotmányban és más spanyol jogi rendelkezések által az ezen állami szint alatti testületre ruházott hatáskörök korlátai keretében elfogadott szabályok nem szelektív jellegűek az EK 87. cikk (1) bekezdésében említett állami támogatás fogalma értelmében. A Bíróságnak így alkalma volt a fent hivatkozott ítélethez képest pontosítani, hogy ezen autonómia megköveteli, hogy az állami szint alatti testületek viseljék az adócsökkentési intézkedés politikai és pénzügyi következményeit. Nem állhat fenn ez a helyzet, ha a testületek nem igazgatnak költségvetést, vagyis nem tartják irányításuk alatt a bevételeket és kiadásokat. Másfelől a nemzeti adókulcs pénzügyi következményei nem kompenzálhatók más régióból vagy a központi kormánytól eredő, elismert vagy csak a pénzügyi folyamatok konkrét vizsgálatából következő hozzájárulásokkal vagy szubvenciókkal.

A C-199/06. sz., *Centre d'exploitation du livre français kontra SIDE* ügyben 2008. február 12-én hozott ítéletben (EBHT 2008., I-469. o.) a Bíróság megállapította, hogy ha a közösségi jog arra kötelezi is a nemzeti bíróságot, hogy olyan intézkedéseket írjon elő, amelyek alkalmasak a jogellenesség hatásainak hatékony kiküszöbölésére, még rendkívüli körülmények fennállásának hiányában sem kötelezi arra, hogy a jogellenes támogatást teljes mértékben visszatérítse. A Bíróság szerint ugyanis az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondata az annak biztosítását lehetővé tevő célkitűzésen alapul, hogy csak a közös piaccal összeegyeztethető támogatások kerülnek végrehajtásra. E célkitűzés megvalósítása érdekében a tervezett támogatások végrehajtása időben eltolódik addig, ameddig a végleges bizottsági határozat el nem oszlatja az összeegyeztethetőséggel kapcsolatos kételyeket. Amennyiben a Bizottság engedélyező határozatot hoz, a támogatás korábban történt kifizetése nem ellentétes ezzel a célkitűzéssel. Ebben az esetben azonban a támogatásban nem részesülő gazdasági szereplők szempontjából a támogatás jogellenessége a kifizetés során azzal a következménnyel jár, hogy egyrészt a közös piaccal összeegyeztethetetlen támogatás – végül be nem következő – végrehajtása kockázatának teszi ki e szereplőket, másrészt pedig azzal, hogy adott esetben versenyjogi szempontból a közös piaccal összeegyeztethető támogatás által előidézett hatásokkal a szükségesnél előbb kell szembesülniük. A támogatás kedvezményezettje szempontjából a jogtalan előny egyrészt a közös piaccal összeegyeztethető támogatás szóban forgó összege után járó kamatok meg nem fizetéséből áll, amennyiben ezt az összeget a bizottsági határozat meghozataláig a piacon kellett volna kölcsön formájában felvenni, illetve másrészt azzal jár, hogy a jogellenes helyzet fennállása alatt versenyhelyzete javul a többi versenytárséhoz

képest. A nemzeti bíróságnak ezért kell a közösségi jog alkalmazásakor a jogellenes időszak tekintetében a kamatok megfizetésére köteleznie a támogatás kedvezményezettjét. A Bíróság azt is megállapította, hogy a nemzeti jog keretein belül a nemzeti bíróság adott esetben elrendelheti továbbá a jogellenes támogatás visszatéríttetését, a tagállamnak a támogatás későbbi újbóli nyújtásával kapcsolatos jogának sérelme nélkül. Hasonlóképpen a nemzeti bíróság az adott támogatási intézkedés jogellenességével okozott kár megtérítése iránti kérelemnek is helyt adhat.

Másfelől ezen ítéletben a Bíróság megállapította, hogy amikor a közösségi bíróság megsemmisíti az azon támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét megállapító bizottsági határozatot, amelyeket az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatában előírt tilalom figyelmen kívül hagyásával a végleges bizottsági határozat megvárása nélkül hajtottak végre, a közösségi intézmények aktusai jogszerűségének védelme, valamint a megsemmisítés visszaható hatályára vonatkozó szabály egymást követően alkalmazandók. Az engedélyező bizottsági határozat meghozatalát követően nyújtott támogatások a közösségi bíróság megsemmisítő határozatáig jogszerűnek tekintendők, és ezen túlmenően az EK 231. cikk első bekezdése értelmében a megsemmisítő határozat időpontjától úgy tekintendők, hogy azokat a megsemmisített határozat nem nyilvánította a közös piaccal összeegyeztethetőnek, és ezért nyújtásuk jogellenesnek minősül. Ebben az esetben az EK 231. cikk első bekezdéséből eredő szabály visszamenőleges hatállyal szünteti meg a jogszerűség védelmének alkalmazását. Így az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatából eredő, a támogatás jogellenessége hatásainak kiküszöbölésére vonatkozó kötelezettség a kedvezményezett által fizetendő összegek kiszámítása tekintetében – rendkívüli körülmények hiányában – kiterjed az engedélyező bizottsági határozat meghozatala, valamint e határozatnak a közösségi bíróság által történt megsemmisítése között eltelt időszakra is.

Adózás

A hozzáadottérték-adóra vonatkozóan a C-288/07. sz., *Isle of Wight Council és társai* ügyben 2008. szeptember 16-án hozott ítélet érdemel említést, amelyben a Bíróság meghatározta a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló 77/388 irányelv³¹ 4. cikke (5) bekezdésének második albekezdésében szereplő több kifejezés hatályát. A Bíróság így megállapította, hogy a verseny jelentős torzulását, amelyet a hatóságként eljáró közintézmények nem adóalanyként való kezelése eredményezne, a szóban forgó tevékenység mint olyan vonatkozásában kell értékelni, anélkül hogy ezen értékelés valamely meghatározott helyi piacra vonatkozna. A Bíróság azt is megállapította, hogy az említett cikk értelmében vett „eredményezne” kifejezést úgy kell értelmezni, hogy nemcsak a tényleges versenyt, hanem a lehetséges versenyt is magában foglalja, amennyiben a magánjogi gazdasági szereplő számára az érintett piacra történő belépés lehetősége valós, és nem pusztán elméleti jellegű. Ami az ugyanezen cikk értelmében vett „jelentősen” kifejezést illeti, azt úgy kell értelmezni, hogy a tényleges vagy lehetséges versenytorzulásnak az elhanyagolhatónál nagyobb mértékűnek kell lennie.

³¹ A tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadottértékadó-rendszer: egységes adóalap-megállapításról szóló, 1977. május 17-i 77/388/EGK hatodik tanács irányelv (HL L 145., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 23. o.).

A jogszabályok közelítése és egységes jogszabályok

Az ítélkezési gyakorlat ismételten különösen gazdagnak bizonyult ezen a területen, ahol az Európai Unió nagyfokú aktivitást fejt ki. Mindenekelőtt a közbeszerzésekre vonatkozó eddig is bőséges ítélkezési gyakorlatot kiegészítő ítéleteket kell megemlíteni.

A C-213/07. sz. *Michaniki*-ügyben 2008. december 16-án hozott ítéletben a Bíróság arról a kérdésről döntött, hogy a tagállamoknak van-e lehetőségük, hogy a nemzeti jogszabályaikban a releváns közösségi irányelvekben előírtakon kívüli egyéb kizáró okokat határozzanak meg az ajánlattevőkre. A Bíróság úgy határozott, hogy a 93/37 irányelv³² 24. cikkének első albekezdését úgy kell értelmezni, hogy az taxatív jelleggel sorolja fel az ajánlattevő építési beruházásra irányuló közbeszerzési eljárásból való kizárásának megalapozására alkalmas, az ajánlattevő szakmai tevékenységéhez kapcsolódó, objektív körülményeken alapuló okokat, azonban nem zárja ki, hogy a tagállamok más kizáró okokat is meghatározzanak, amelyek az ajánlattevőkkel szembeni egyenlő bánásmód, valamint az átláthatóság elve tiszteletben tartásának biztosítását célozzák, feltéve, hogy az ilyen intézkedések nem haladják meg az e cél eléréséhez szükséges mértéket. Mivel a tagállamok rendelkeznek bizonyos mérlegelési mozgástérrel, ebből következik, hogy a közösségi joggal nem ellentétes az olyan nemzeti intézkedések elfogadása, amelyek célja az olyan, átláthatóságot veszélyeztető és versenyt torzító gyakorlat kockázatának kiküszöbölése, amely abból származhat, hogy az ajánlattevők között olyan vállalkozás is van, amely a tömegkommunikációs ágazatban működik, vagy az ezen ágazatban tevékenységet végző személlyel áll kapcsolatban, illetve amelyek célja a csalás és a korrupció megelőzése vagy megszüntetése. Az olyan nemzeti rendelkezés azonban, amely az építési beruházásokra irányuló közbeszerzések területe és a tömegkommunikáció ágazata között általános összeférhetetlenséget állapít meg, azzal a következménnyel jár, hogy a közbeszerzési szerződések odaítéléséből kizárja az olyan vállalkozásokat, amelyek tulajdonosi, fő részvényesi, tagsági vagy vezető tisztségviselői jogviszonyuk miatt a tömegkommunikációs ágazathoz is kapcsolódnak, anélkül hogy lehetővé tenné számukra annak bizonyítását, hogy esetükben nem áll fenn az említett jellegű, tényleges kockázat. Így az ilyen rendelkezés meghaladja azt a mértéket, amely az állítólagos célkitűzések eléréséhez szükséges, mivel az építési beruházásra irányuló közbeszerzési eljárásokból kizárja a vállalkozások egy egész kategóriáját az említett megdönthetetlen vélelem alapján.

A C-324/07. sz. *Coditel Brabant*-ügyben 2008. november 13-án hozott ítéletben a Bíróság úgy határozott, hogy nem ellentétes az EK 43. és az EK 49. cikkel, az egyenlő bánásmód elvével és az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmával, valamint az abból fakadó átláthatóság követelményével, hogy a közjogi hatóság – versenyeztetés nélkül – kizárólag közjogi hatóságokat tömörítő közszékhelyi egyesülésnek ítélje a közszolgáltatási koncessziót, ha e közjogi hatóságok az egyesülés felett a saját szolgálataik felett gyakorolthoz hasonló ellenőrzést gyakorolnak, és az említett egyesülés e közjogi hatóságokkal együtt végzi tevékenységének érdemi részét. Fenn kell állnia a meghatározó

³² Az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1993. június 14-i 93/37/EGK tanácsi irányelv (HL L 199., 54. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 163. o.).

befolyás lehetőségének, amely kiterjed mind a stratégiai célokra, mind e koncesszor fontos döntéseire. Ebből következik, hogy olyan körülmények között, amikor a kizárólag közjogi hatóságok tulajdonában álló említett közszélgközi egyesülés tevékenységére vonatkozó döntéseket ezen egyesülésnek a csatlakozott közjogi hatóságok képviselőiből álló szervei hozzák, a gyakorolt ellenőrzés úgy tekinthető, mint amely lehetővé teszi e közjogi hatóságok számára a saját szolgálataik felett gyakorolthoz hasonló ellenőrzés gyakorlását.

Abban az esetben, ha a közjogi hatóság valamely közfeladat ellátásának átruházása érdekében olyan közszélgközi egyesüléshez csatlakozik, amelynek összes tagja közjogi hatóság, akkor az ellenőrzést ahhoz, hogy valamely közjogi hatóság által a saját szolgálatai felett gyakorolt ellenőrzéshez hasonlóan lehessen tekinteni, együttesen – adott esetben a többség szavazata alapján – lehet gyakorolni. A koncesszióba adó közjogi hatóság ellenőrzésének ugyanis hasonlóan kell lennie a saját szolgálatai felett gyakorolt ellenőrzéshez, de nem kell azzal mindenben egyezőnek lennie. Fontos, hogy a koncesszor felett gyakorolt ellenőrzés tényleges legyen, azonban nem szükséges, hogy azt a közjogi hatóság egyedül gyakorolja. Így el kell fogadni, hogy abban az esetben, amikor több közjogi hatóság tulajdonában áll az a koncesszor, amelyre a közjogi hatóságok valamely közfeladat ellátását bízzák, akkor e koncesszor közjogi hatóságok általi ellenőrzése e hatóságok által együttesen gyakorolható. Mivel közösségi szervről van szó, az igénybe vett döntéshozatali eljárásnak, így a többség szavazatával történő döntéshozatalnak, nincs jelentősége.

A C-412/04. sz., *Bizottság kontra Olaszország* ügyben 2008. február 21-én hozott ítéletben a Bíróság megállapította, hogy nem teljesíti a 92/50³³, 93/36³⁴ és 93/37 irányelvből³⁵ eredő kötelezettségeit az a tagállam, amely az építési beruházásokra irányuló közbeszerzési szerződésekre vonatkozó nemzeti szabályozásának rendeli alá az építési beruházásokból, árubeszerzésből és szolgáltatásnyújtásból álló vegyes közbeszerzési szerződések, valamint azokat a járulékos építési beruházásokat is magukban foglaló árubeszerzésekre vagy szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések, amelyekben e beruházások értéke meghaladja az érintett közbeszerzési szerződés értékének 50%-át. Ha ugyanis egy szerződés építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződési és más típusú közbeszerzési szerződési elemeket is tartalmaz egyszerre, akkor a szerződés fő tárgya határozza meg, mely közbeszerzésre vonatkozó közösségi irányelv alkalmazandó. Ezt a meghatározást a túlsúlyban lévő alapvető kötelezettségekre figyelemmel kell elvégezni, amelyek mint ilyenek, jellemzik a közbeszerzési szerződést, szemben azokkal, amelyek csak járulékos vagy kiegészítő jelleggel bírnak, és magából a szerződés tárgyából erednek, mivel az érintett különböző szolgáltatások vonatkozó összege e tekintetben csak egy olyan feltétel a többi között, amelyet figyelembe kell venni e meghatározás során. A Bíróság

³³ A szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1992. június 18-i 92/50/EGK tanácsi irányelv (HL L 209., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 322. o.).

³⁴ Az árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1993. június 14-i 93/36/EGK tanácsi irányelv (HL L 199., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 110. o.).

³⁵ Az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1993. június 14-i 93/37/EGK tanácsi irányelv (HL L 199., 54. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 163. o.).

azt is megállapította, hogy ha a megállapodás, amely valamely magánszemély, azaz a parcellázandó területek tulajdonosa és a helyi közigazgatás között jön létre, megfelel a 93/37 irányelv 1. cikkének a) pontja szerinti „építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződés” fogalmának, a becsült érték – amelyet főszabály szerint figyelembe kell venni annak megállapítása céljából, hogy elérték-e az ezen irányelvben rögzített küszöbértéket, és következésképpen a közbeszerzési szerződés odaítélésének meg kell-e felelnie az irányelv által a nyilvánosságra vonatkozóan előírt szabályoknak – csak a különféle munkálatoknak a különböző részek összeadásából származó összértéke alapján állapítható meg. A 92/50 és 93/38 irányelv³⁶ alkalmazásában kizárólag azok a kivételek megengedettek, amelyek ezekben kimerítően és kifejezetten felsorolásra kerültek.

Egy másik, a C-337/05. sz., *Bizottság kontra Olaszország* ügyben 2008. április 8-án hozott ítéletben az a kérdés merült fel, hogy valamely tagállam közvetlenül, a 93/36 irányelv³⁷ által előírt eljárások figyelmen kívül hagyásával odaítélhet-e valamely vállalkozásnak helikopterek katonai és civil testületek igényeinek kielégítése céljából történő beszerzésére irányuló közbeszerzési szerződéseket. A Bíróság először is megállapította, hogy az ilyen gyakorlat nem igazolható „in-house” kapcsolat fennállásával, amennyiben valamely magánvállalkozás – akár kisebbségi – részesedéssel rendelkezik az említett helikoptereket gyártó társaság tőkéjében, amelyben az érintett ajánlatkérő szintén részvényes, amely részesedés megakadályozza, hogy az ajánlatkérő a saját szervei felett gyakorolt ellenőrzéssel megegyező módon ellenőrizhesse ezt a társaságot.

Másfelől, az EK 296. cikkben és a 93/36 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott nemzeti érdek jogos követelményeire – e helikopterek kettős felhasználása okán – való hivatkozást illetően a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a tagállamok megtehetik az alapvető biztonsági érdekeik védelme érdekében általuk szükségesnek tartott, fegyverek, lőszer és hadianyagok előállításával vagy kereskedelmével kapcsolatos intézkedéseket, azzal a feltétellel azonban, hogy ezek az intézkedések nem befolyásolják hátrányosan a közös piacon belüli versenyfeltételeket a nem kifejezetten katonai célokra szánt termékek tekintetében. Ennélfogva az olyan felszerelések vásárlása során, amelyek katonai célú felhasználása bizonytalan, szükségképpen be kell tartani a közbeszerzési szerződések odaítélésének szabályait. Ez az eset áll fenn helikoptereknek katonai testületek számára civil felhasználás céljából történő beszerzésekor, és még a titoktartási kötelezettség sem akadályozhatja meg e szabályok betartását. Következésképpen a tárgyalásos eljárás kivételes jellegű, és csak a kimerítően felsorolt esetekben lehet alkalmazni. Mivel a 93/36 irányelvet szigorúan kell értelmezni, mivel egyébként azt megfosztanák hatékony érvényesülésétől, a tagállamok az ezen irányelvben előírt eseteken kívül nem rendelkezhetnek a tárgyalásos eljárás alkalmazásának lehetőségéről, és a kifejezetten meghatározott esetekhez nem kapcsolhatnak új feltételeket az említett eljárás alkalmazásának megkönnyítése érdekében. Továbbá, a valamely eltérés alkalmazását megalapozó különleges körülmények tényleges fennállásának bizonyítása azt terheli, aki ezen eltérésre hivatkozik.

³⁶ A vízügyi, energiaipari, szállítási és távközlési ágazatokban működő vállalkozások beszerzési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1993. június 14-i 93/38/EGK tanácsi irányelv (HL L 199., 84. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 194. o.).

³⁷ Lásd a 34. lábjegyzetet.

Ezt követően – mintegy szemezgetve – meg kell említeni egyéb különösen érdekes ítéleteket.

A C-452/06. sz. *Synthon*-ügyben 2008. október 16-án hozott ítéletben a Bíróságnak a 2001/83 irányelv³⁸ 28. cikkét kellett értelmeznie, és megállapította, hogy azzal ellentétes, ha az a tagállam, amelyhez kérelmet nyújtanak be valamely másik tagállam által az ugyanezen irányelv 10. cikke (1) bekezdése a) pontjának iii. alpontjában foglalt rövidített eljárás keretében kiállított, emberi felhasználásra szánt gyógyszer forgalombahozatali engedélyének kölcsönös elismerése iránt, elutasítja ezt a kérelmet azzal az indokkal, hogy a szóban forgó gyógyszer a referenciakészítményhez nem alapvetően hasonló. A közegészségügyi kockázat fennállása tekinthető ugyanis az egyetlen olyan indoknak, amelyre valamely tagállam más tagállam által kiállított forgalomba hozatal iránti engedély elismerésének megtagadása céljából hivatkozhat. Egyébiránt azon tagállamnak, amely erre az indokra kíván hivatkozni, le kell folytatnia a külön előírt értesítési, konzultációs és egyeztetési eljárást. A Bíróság hozzáfűzte, hogy abban az esetben, ha a tagállamnak nem voltak jogalkotási választásai, és nagyon szűk, szinte nem létező mérlegelési mozgástérrel rendelkezett, akkor a közösségi jog pusztá megsértése elegendő lehet a közösségi jog kellően súlyos megsértése tényének megállapításához. Következésképpen mivel az említett irányelv 28. cikke azt a tagállamot, amelyhez kölcsönös elismerés iránti kérelmet nyújtanak be, csupán igen szűk mérlegelési mozgástérrel ruhazza fel azon okok vonatkozásában, melyek alapján az érintett állam a szóban forgó forgalomba hozatali engedély elismerésének megtagadására jogosult, ha valamely tagállam nem ismeri el ezen engedélyt akár azzal az indokkal, hogy a szóban forgó gyógyszer nem alapvetően hasonló a referenciakészítményhez, akár azzal, hogy olyan gyógyszer-kategóriába tartozik, amely tekintetében az érintett tagállam általános gyakorlatának értelmében kizárt, hogy a referenciakészítményhez alapvetően hasonlóknak lehessen tekinteni, az a közösségi jog kellően súlyos megsértését valósítja meg, amely ezen tagállam felelősségének megállapításához vezethet.

A távközlési ágazatra vonatkozó, C-152/07–C-154/07. sz., *Arcor* egyesített ügyekben 2008. július 17-én hozott ítéletben a Bíróság megállapította, hogy a 97/33 irányelv³⁹ 12. cikkének (7) bekezdését és a 90/388 irányelv⁴⁰ 4c. cikkét úgy kell értelmezni, hogy valamely nemzeti szabályozó hatóság nem kötelezheti a nyilvános helyi hálózattal összekapcsolt hálózat üzemeltetőjét, hogy a helyi előfizetői hálózat piaci erőfölénnyel rendelkező üzemeltetőjének az összekapcsolási díjon felül hozzájárulást fizessen az előfizetői hurok átengedése miatt a helyi hálózat üzemeltetőjénél keletkező veszteség rendezésére. A 97/33 irányelv 12. cikkének (7) bekezdése ugyanis nem teszi lehetővé a nemzeti szabályozó hatóság számára, hogy olyan összekapcsolódási hozzájárulást hagyjon jóvá, amelynek

³⁸ Az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek közösségi kódexéről szóló, 2001. november 6-i 2001/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 311., 67. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 27. kötet, 69. o.).

³⁹ Az 1988. szeptember 24-i 98/61/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 268., 37. o.) módosított, az egyetemes szolgáltatásnak és az együttműködési képességnek a nyílt hálózatellátás (ONP) elvei alkalmazása révén történő biztosítását szolgáló távközlési összekapcsolásról szóló, 1997. június 30-i 97/33/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 199., 32. o.).

⁴⁰ Az 1996. március 13-i 96/19/EK bizottsági irányelvvel (HL L 74., 13. o.) módosított, a távközlési szolgáltatások piacain belüli versenyről szóló, 1990. június 28-i 90/388/EGK bizottsági irányelv (HL L 192., 10. o.).

mértéke nem a költségek alapján kerül megállapításra, ugyanakkor a kapcsolódási hozzájárulás jellemzőivel bír, és ez utóbbi hozzájáruláson felül fizetendő. Másfelől az ilyen hozzájárulás hatása csak a helyi előfizetői hálózat piaci erőfölénnyel rendelkező üzemeltetőjének védelme, és az a saját veszteségének az összekapcsolt hálózatok más üzemeltetőinek előfizetői által való finanszírozásához vezet, amely az egyetemes szolgáltatás kötelezettségeinek finanszírozásán kívül történik, és ellentétes a verseny szabadságának elvével. Az említett cikkeknek közvetlen hatályuk van, és azokra a nemzeti szabályozó hatóság valamely határozatának megtámadása esetén a magánszemélyek közvetlenül hivatkozhatnak a nemzeti bíróság előtt.

A 2002/21/EK irányelv⁴¹ által említett elektronikus hírközlő hálózatokra és elektronikus hírközlési szolgáltatásokra vonatkozó C-426/05. sz. *Tele2 Telecommunication* ügyben 2008. február 21-én hozott ítéletben (EBHT 2008., I-685. o.) a Bíróság az említett irányelv 4. cikkének (1) bekezdése⁴² értelmében vett „érintett” felhasználó vagy vállalkozás fogalmáról, valamint az említett irányelv 16. cikkének (3) bekezdése⁴³ értelmében vett „érintett” fél fogalmáról határozott. E fogalmakat úgy kell értelmezni, hogy azok nemcsak „az érintett piacon (korábban) jelentős piaci erővel rendelkező vállalkozásra” vonatkozhatnak, amelyet a nemzeti szabályozó hatóság által piacelemzési eljárás keretében meghozott határozat érint, és amely ennek a határozatnak a címzettje, hanem azokra a felhasználókra és az ilyen vállalkozás azon versenytársaira is, amelyek saját maguk nem címzettjei e határozatnak, azonban az a jogaikat hátrányosan érinti. Az ilyen eljárás keretében a nemzeti jog olyan rendelkezése, amely a fél jogállását csak azon vállalkozások számára ismeri el, amelyek „az érintett piacon (korábban) jelentős piaci erővel rendelkeztek”, és amelyek vonatkozásában konkrét szabályozó kötelezettségeket állapítanak meg, változtatnak meg vagy szüntetnek meg, főszabály szerint nem ellentétes a fent hivatkozott 4. cikkel. A kérdést előterjesztő bíróság feladata azonban annak vizsgálata, hogy a belső eljárásjog olyan módon biztosítja-e azoknak a jogoknak a védelmét, amelyeket az említett felhasználók és az említett versenytárs vállalkozások a közösségi jogból levezetnek, amely nem kedvezőtlenebb a hasonló jellegű belső jogok védelménél, és amely nem csökkenti az említett irányelv 4. cikke által az érdekeltek számára biztosított jogvédelem hatékonyságát.

A villamos energia belső piacára vonatkozó C-239/07. sz., *Sabatauskas és társai* ügyben 2008. október 9-én hozott ítéletben a Bíróság megállapította, hogy a 2003/54 irányelv⁴⁴ 20. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az a harmadik feleknek csak a villamos energia átviteli és elosztó hálózatokhoz való hozzáférése, és nem az azokhoz való csatlakozása

⁴¹ Az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló, 2002. március 7-i 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (keretirányelv) (HL L 108., 33. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 29. kötet, 349. o.).

⁴² Amely minden felhasználó, illetve az elektronikus hírközlő hálózatokat szolgáltató és/vagy elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújtó vállalkozás számára jogorvoslati jogot ad a nemzeti szabályozó hatóság öt érintő határozata ellen.

⁴³ Amely jogot biztosít ez utóbbi számára, hogy megfelelő időben értesítsék az ágazati szabályozási kötelezettségek megszüntetéséről szóló határozatról.

⁴⁴ A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 211. o.).

tekintetében ír elő kötelezettségeket a tagállamok számára, és nem írja elő, hogy a tagállamok által létrehozandó hálózati hozzáférési rendszereknek lehetővé kell tenniük a feljogosított fogyasztó számára, hogy szabadon megválaszthassa azt a típusú hálózatot, amelyhez csatlakozni kíván. Az említett cikkel nem áll ellentétben az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy a feljogosított fogyasztó berendezései csak abban az esetben csatlakoztathatók átviteli hálózathoz, ha az elosztó hálózat üzemeltetője – műszaki vagy működési követelmények miatt – elutasítja a feljogosított fogyasztó azon berendezéseinek csatlakoztatását, amelyek az engedélyében megjelölt működési területen találhatók. Mindazonáltal a nemzeti bíróság feladata annak ellenőrzése, hogy a fenti rendszer létrehozására és alkalmazására objektív és a rendszerhasználók közötti hátrányos megkülönböztetéstől mentes kritériumok alapján kerül-e sor.

A személyes adatok védelmére vonatkozóan meg kell említeni a C-524/06. sz. *Huber*-ügyben 2008. december 16-án hozott ítéletet, amely a nem német állampolgárságú uniós polgárookra vonatkozó bizonyos személyes adatokat feldolgozó német rendszerre vonatkozik, amely rendszer e külföldi állampolgárookra vonatkozó adatok feldolgozását és tárolását a német állampolgárookra vonatkozó, a helyi nyilvántartásokban szereplő információknál több információt tartalmazó külön nyilvántartásban írja elő. Az ilyen rendszernek a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló 95/46 irányelv⁴⁵ 7. cikke e) pontjával való összeegyeztethetőségének kérdésére válaszolva a Bíróság megállapította, hogy az ilyen rendszer, amelynek célja a tartózkodási jogra vonatkozó szabályozás alkalmazásával megbízott nemzeti hatóságok segítése, csak akkor felel meg az említett cikkben megfogalmazott, az állampolgárság alapján történő bármely hátrányos megkülönböztetés tilalmára tekintettel értelmezett szükségesség követelményének, ha kizárólag azokat az adatokat tartalmazza, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az említett hatóságok e jogszabályokat alkalmazzák, és központi jellege lehetővé teszi az e tagállam állampolgárságával nem rendelkező uniós polgárok tartózkodási jogára vonatkozó e jogszabályok hatékonyabb alkalmazását, aminek a vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata. Semmiképpen sem tekinthető azonban a fent hivatkozott 95/46 irányelv 7. cikkének e) pontja értelmében szükségesnek a névhez kötődő személyes adatoknak az ilyen nyilvántartásban statisztikai célból történő feldolgozása. Egyebekben a Bíróság úgy vélte, hogy az EK 12. cikk első bekezdésével ellentétes, ha valamely tagállam a bűnözés elleni küzdelem céljából a személyes adatok feldolgozásának ilyen rendszerét vezeti be, amely csak azon uniós polgárookra vonatkozik, akik nem e tagállam állampolgárai, mivel valamely tagállam állampolgárainak helyzete a bűnözés elleni küzdelem tekintetében nem különbözhet a területén tartózkodó azon uniós polgárok helyzetétől, akik nem e tagállam állampolgárai.

A C-275/06. sz. *Promusicae*-ügyben 2008. január 29-én hozott ítéletben (EBHT 2008., I-271. o.) a Bíróság megállapította, hogy a közösségi jog nem kötelezi a tagállamokat, hogy a szerzői jog hatékony védelmének biztosítása céljából előírják a személyes adatok polgári eljárás keretében történő nyilvánosságra hozatalának kötelezettségét. Egy olyan helyzetben ugyanis, ahol hangfelvétel-előállítókat és hanglemezkiadókat, illetve audiovizuális hanghordozó-előállítókat és -kiadókat képviselő nonprofit szervezet egy

⁴⁵ A személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i 95/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 281., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 15. kötet, 355. o.).

annak elrendelésére irányuló kérelmet nyújt be, hogy egy adott internet-hozzáférést biztosító társaság fedje fel meghatározott előfizetők személyazonosságát és lakhelyét, hogy ezáltal lehetővé váljon szerzői jogsértés miatt polgári eljárás megindítása, sem az információs társadalomra és a szellemi tulajdon, többek között a szerzői jog védelmére vonatkozó irányelvek⁴⁶, sem a személyes adatok védelmére vonatkozó irányelvek⁴⁷ nem kötelezik a tagállamokat, hogy a szerzői jog hatékony védelmének biztosítása céljából előírják a személyes adatok polgári eljárás keretében történő közlésének kötelezettségét. A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (TRIPs-megállapodás) nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek alapján a fent említett irányelveket úgy kell értelmezni, hogy azok ilyen kötelezettség előírására kötelezik a tagállamokat. A Bíróság azonban hangsúlyozta, hogy a közösségi jog megköveteli a tagállamoktól, hogy ezen irányelvek átültetése során azok olyan értelmezésére támaszkodjanak, amely lehetővé teszi a közösségi jogrend által védett különböző alapvető jogok igazságos egyensúlyának a biztosítását. Az említett irányelvek átültetésére vonatkozó intézkedések végrehajtása során a tagállami hatóságoknak és bíróságoknak nemcsak az a kötelessége, hogy nemzeti jogukat ezen irányelvekkel összhangban értelmezzék, hanem az is, hogy ne támaszkodjanak ezen irányelvek olyan értelmezésére, amely az említett alapvető jogokba vagy más közösségi jogi általános alapelvbe, mint az arányosság elvébe, ütközik.

Két ügyben a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló 2000/35 irányelvet⁴⁸ kellett a Bíróságnak vizsgálnia.

A C-306/06. sz. *01051 Telecom*-ügyben 2008. április 3-án hozott ítéletben a számlák állítólagos késedelmes megfizetése miatt igényelt késedelmi kamat megfizetésére vonatkozó jogvita keretében a Bíróság megállapította, hogy az említett irányelv 3. cikke (1) bekezdése c) pontjának ii. alpontját úgy kell értelmezni, hogy az a banki átutalással teljesített fizetés esetén a késedelmi kamat alkalmazásának elkerülése vagy megszüntetése érdekében megköveteli, hogy a hitelező számláján az esedékes összeget a fizetési határidőre jóváírják.

⁴⁶ A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló, 2000. június 8-i 2000/31/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 178., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 25. kötet, 399. o.), az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.) és a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 157., 45. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 2. kötet, 32. o. és – helyesbítése – HL 2004. L 195., 16. o.).

⁴⁷ A személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i 95/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 281., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 15. kötet, 355. o.) és az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről szóló, 2002. július 12-i 2002/58 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 201., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 29. kötet, 514. o.).

⁴⁸ A kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló, 2000. június 29-i 2000/35/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 200., 35. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 226. o.).

A C-265/07. sz. *Caffaro*-ügyben 2008. szeptember 11-én hozott ítéletben a Bíróság megállapította, hogy az említett irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti rendelkezés, amelynek értelmében egy hitelező valamely közigazgatási szervnél egy kereskedelmi ügylet ellentételezéseként keletkezett, nem vitatott tartozásra vonatkozó végrehajtási jogcím birtokában e közigazgatási szervnek a végrehajtható jogcímről történő értesítésétől számított 120 napos határidő elteltével kérelmezheti e közigazgatási szervvel szemben a végrehajtást. Ezen irányelv ugyanis a nem vitatott követelések behajtására irányuló eljárások tekintetében csak a szóban forgó végrehajtható jogcím megszerzésének határidejét hangolja össze, és nem szabályozza a végrehajtási eljárásokat, amelyekre továbbra is a tagállamok nemzeti joga vonatkozik.

A fogyasztóvédelemre vonatkozóan szintén két ügyet lehet megemlíteni.

A C-412/06. sz. *Hamilton*-ügyben 2008. április 10-én hozott ítéletben a Bíróság megállapította, hogy az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló 85/577 irányelvet⁴⁹ úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti jogalkotó előírhatja, hogy az ezen irányelv 5. cikkének (1) bekezdése szerinti elállási jog – amely a fogyasztó számára biztosítja azon lehetőséget, hogy egy értesítés elküldésével visszavonja kötelezettségvállalásának következményeit az ezen jogra vonatkozó, kereskedő általi tájékoztatás időpontjától számított hét napnál nem rövidebb időszakon belül – a hosszú távú kölcsönszerződésből fakadó kötelezettségek szerződő felek által történt teljes körű teljesítésétől számított legfeljebb egy hónapig gyakorolható, ha a fogyasztó az említett jog gyakorlására vonatkozóan téves tájékoztatást kapott.

A C-404/06. sz. *Quelle*-ügyben 2008. április 17-én hozott ítéletben a Bíróság a Bundesgerichtshof által egy fogyasztói szövetség és a Quelle között folyamatban lévő olyan jogvita keretében előterjesztett kérelemről döntött, amelyben utóbbi hibás, és a német szabályozásnak megfelelően új készülékre cserélt készülék használatának kifizetését kérte és meg is kapta egy fogyasztótól. A Bíróság úgy vélte, hogy a fogyasztási cikkekre vonatkozó irányelvvel⁵⁰ ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az eladó számára – aki a szerződésnek meg nem felelő, hibás fogyasztási cikket értékesített – lehetővé teszi, hogy a hibás fogyasztási cikk új fogyasztási cikkre való cseréjéig tartó használatának az ellenértékét követelje a fogyasztótól. Az eladó általi helyreállítás térítésmentessége ugyanis a fogyasztót azon pénzügyi terhek veszélyétől kívánja megvédeni, amely e védelem hiányában visszatartaná őt a jogai érvényesítésétől. A helyreállítás térítésmentessége másfelől ezen irányelv célkitűzésének is megfelel, amely a fogyasztóvédelem magas szintje elérésének biztosítása. Az eladó, aki – ellentétben a fogyasztóval, aki már megfizette a vételárat – nem teljesíti megfelelően az adásvételi szerződésben vállalt kötelezettséget, ha hibás fogyasztási cikket szállít, helyt kell állnia e hibás teljesítés következményeinek. Az eladó pénzügyi érdekeit védi azonban egyrészt a kétéves elévülési idő, másrészt pedig azon lehetőség, hogy elutasítsa a fogyasztási cikk kicserélését, ha az ilyen orvoslás aránytalanul bizonyul, mert számára ésszerűtlen költségeket okoz.

⁴⁹ Az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1985. december 20-i 85/577/EGK tanácsi irányelv (HL L 372., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 262. o.).

⁵⁰ A fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló, 1999. május 25-i 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 171., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 4. kötet, 223. o.).

Védjegyek

A védjegyek területén az ítélkezési gyakorlatot illetően két olyan ügy érdemel különös figyelmet, amely a 89/104 irányelv⁵¹ 5. cikke (1) bekezdésének b) pontjában és 6. cikke (1) bekezdésének b) pontjában említett azon lehetőséggel kapcsolatos, amelynek értelmében a védjegyjogosult megtilthatja a védjegyéhez hasonló megjelölés használatát.

A C-533/06. sz., *O2 Holdings és O2 (UK)* ügyben 2008. június 12-én hozott ítélet tényállása szerint az O2 – egy buborékok statikus képéből álló két brit védjegy jogosultja – szolgáltatásainak promóciójához használta az említett képet, egyszerre statikusan és mozgásban. A Hutchison 3G egy olyan reklámban használta fekete-fehér buborékok képét mozgásban, amelyben szolgáltatásait az O2 szolgáltatásaival hasonlította össze. Az O2 által indított és első fokon a High Court által elutasított védjegybitorlási kereset alapján indult eljárásban a Court of Appeal lényegében azzal a kérdéssel fordult a Bírósághoz, hogy a védjegy jogosultja megtilthatja-e a védjegyével azonos vagy ahhoz hasonló megjelölés összehasonlító reklámban történő használatát. Bevezetésként emlékeztetve a 97/55 irányelvvel⁵² módosított 84/450 irányelv⁵³ 3a. cikkében foglalt megengedhetőségi feltételekre, amelyek lehetővé teszik a védjegyjogosult számára az említett használat megtiltását, a Bíróság kimondta, hogy a 89/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy a lajstromozott védjegy jogosultja nem tilthatja meg harmadik személyeknek, hogy az e védjegyhez hasonló megjelölést összehasonlító reklámban olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban használjanak, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal, vagy azokhoz hasonlóak, abban az esetben, ha e használat a vásárlóközönség tudatában nem idéz elő összetéveszthetőséget, és ez attól függetlenül fennáll, hogy az említett összehasonlító reklám megfelel-e valamennyi megengedhetőségi feltételnek.

A C-102/07. sz., *adidas és adidas Benelux* ügyben 2008. április 10-én hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben az adidas AG – azoknak a három, egyenlő hosszúságú, függőleges párhuzamos sávból álló ábrás védjegyeknek a jogosultja, amelyeket sport- és szabadidőruházati termékekre helyeznek fel oldalt, és amelyek színe e ruházati cikkek alapszínével kontrasztot alkot – tiltakozott az ellen, hogy a Marca Mode, a C&A, a H&M és a Vendex nevű társaságok két sávból álló, hasonló megjelölést használjanak. Az említett társaságok e sávok rendelkezésre állásának követelményére hivatkoztak annak érdekében, hogy azokat az adidas engedélye nélkül tudják használni. A Hoge Raad der Nederlanden előzetes döntéshozatal iránti kérelme alapján a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a rendelkezésre állás követelménye semmi esetre sem képezheti a védjegyoltalomhoz fűződő hatásoknak a 89/104 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének b) pontjában foglaltakon felüli, önálló

⁵¹ A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK első tanácsi irányelv (HL L 40., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 92. o.).

⁵² A megtévesztő reklámra vonatkozó 84/450/EGK tanácsi irányelvnek az összehasonlító reklámra történő kiterjesztése miatt történő módosításáról szóló, 1997. október 6-i 97/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 290., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 365. o.).

⁵³ A megtévesztő reklámra vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1984. szeptember 10-i 84/450/EGK tanácsi irányelv (HL L 250., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 227. o.).

korlátozását. Valamely védjegy jogosultja azonban nem tilthatja meg harmadik feleknek a leíró jellegű megjelölések tisztességes módon történő használatát. Ahhoz, hogy egy harmadik személy a védjegyoltalomnak az említett védjegyirányelvben foglalt korlátaira és a rendelkezésre állás követelményére hivatkozhasson, az szükséges, hogy az általa használt megjelölés az áru valamely jellemzőjére vonatkozzon.

Szociálpolitika

A szociálpolitika területén az ítélkezési gyakorlatból több, az egyenlő bánásmód elvének végrehajtásával, a munkavállalók védelmének biztosítására szolgáló rendelkezésekkel kapcsolatos ügyet, valamint egy intézményi aspektusai miatt különösen érdekes ügyet kell kiemelni.

A Bíróság először is két előzetes döntéshozatali ügy keretében elmélyítette a 2000/78/EK irányelv⁵⁴ értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatát az egyenlő bánásmódot illetően a foglalkoztatás és munkavégzés terén. A C-303/06. sz. *Coleman*-ügyben 2008. július 17-én hozott ítéletben a Bíróság rámutatott arra, hogy az ezen irányelv által biztosított egyenlő bánásmód elve nem a személyek egy meghatározott csoportjára alkalmazandó, hanem az említett irányelv 1. cikkében foglalt hátrányos megkülönböztetési okok vonatkozásában, és ezért a közvetlen hátrányos megkülönböztetés tilalma nem csak azokra a személyekre korlátozódik, akik maguk is fogyatékosak. Így amikor valamely munkáltató egy olyan munkavállalóval szemben, aki maga nem fogyatékos, kedvezőtlenebb bánásmódot alkalmaz az összehasonlítható helyzetben lévő más munkavállalókhoz képest, és bizonyításra kerül, hogy a kedvezőtlen bánásmód, amelynek az előbbi munkavállaló a szenvedő alanya, gyermeke fogyatékoságán alapul, akinek az állapota miatt szükséges gondozását nagyrészt a munkavállaló maga végzi, e bánásmód ellentétes az ugyanezen irányelv 2. cikkében említett közvetlen hátrányos megkülönböztetés tilalmával. Minden más értelmezés megfoszthatná ezen irányelvet hatékony érvényesülésének jelentős részétől, és csökkentené az általa biztosítani kívánt védelmet. Ugyanezen érvelés megállja a helyét a zaklatás esetében is, mivel az a hátrányos megkülönböztetésnek az említett irányelv értelmében vett egyik formája. A zaklatás tilalma tehát nem korlátozható azokra a személyekre, aki saját maguk is fogyatékosak, hanem kiterjed a gyermekük fogyatékoságához kötődő, zaklatásnak minősülő magatartássorozatot elszenvedő áldozatokra is.

A C-267/06. sz. *Maruko*-ügyben 2008. április 1-jén hozott ítéletben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a valamely foglalkozási ág ellátórendszere keretében a túlélő hozzátartozónak járó és a munkavállalók egy külön csoportjának nyugdíjpénztára által nyújtott ellátás a 2000/78/EK irányelv hatálya alá tartozik. Ugyanis az ilyen ellátást az EK 141. cikk értelmében vett „díjazásnak” kell tekinteni, főként amiatt, hogy az az elhunyt személy munkaviszonyából ered. Ezenfelül az említett irányelv 1. és 2. cikkével ellentétes az olyan szabályozás, amely alapján a törvényes élettárs élettársának halála után nem kapja meg azt a túlélő hozzátartozónak járó ellátásnak megfelelő ellátást, amelyet a házastárs megkap, jöllehet

⁵⁴ A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv (HL L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.).

a nemzeti jogszabályok szerint az élettársi közösség intézménye a túlélő hozzátartozónak járó ellátás tekintetében az azonos nemű személyeket a házastársakéval összehasonlítható helyzetbe hozza. Az élettársaknak a túlélő hozzátartozóknak járó ellátásból való kizárása a Bíróság szerint szexuális irányultágon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósít meg. A nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a túlélő élettárs a kérdéses nyugdíjpénztár által működtetett foglalkozási ellátórendszer keretében a túlélő hozzátartozónak járó ellátásban részesülő házastárssal összehasonlítható helyzetben van-e.

A Bíróság ezenfelül további szempontokkal egészítette ki ítélezési gyakorlatát a várandós nők védelme, valamint a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód terén a C-506/06. sz. *Mayr*-ügyben 2008. február 26-án hozott ítéletben (EBHT 2006., I-1017. o.), amelynek tárgya egy mesterséges megtermékenyítési eljárásban részt vevő nő helyzete volt. A Bíróság ítélete pontosította, hogy a várandós munkavállalók elbocsátással szembeni védelmét biztosító 92/85/EGK irányelvet⁵⁵ úgy kell értelmezni, hogy az nem terjed ki arra a munkavállalóra, aki mesterséges megtermékenyítésben vesz részt, ha a felmondás közlésének időpontjában a tőle származó petesejteket már egyesítették partnere spermiumaival, tehát az embriók *in vitro* létrejöttek, de ezeket még nem ültették be a méhébe. Ugyanis a 92/85 irányelv 10. cikke által biztosított védelem – a jogbiztonság elvének tiszteletben tartása miatti okokból, figyelembe véve a megtermékenyített petesejt megőrzésének lehetséges időtartamát – nem terjedhet ki az ilyen munkavállalóra. Ezzel szemben a Bíróság rámutatott arra, hogy a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének végrehajtásáról szóló 76/207 irányelv⁵⁶ rendelkezéseivel ellentétes az olyan munkavállalónak való felmondás, aki a mesterséges megtermékenyítési eljárás előrehaladott fázisában, azaz a tüsző szúrásapólya és közvetlenül a mesterségesen megtermékenyített petesejteknek a méhébe történő beültetése között áll, amennyiben bebizonyosodik, hogy a felmondásra lényegében azért kerül sor, mert az érintett ilyen eljárásban vesz részt. Ugyanis, lévén hogy az ilyen orvosi eljárás közvetlenül kizárólag a nőket érintheti, ha valamely munkavállaló részére alapvetően azzal az indokkal mondanak fel, hogy részt vesz a mesterséges megtermékenyítés e fontos szakaszában, az nem alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül.

A C-396/07. sz. *Juuri*-ügyben 2008. november 27-én hozott ítélet lehetővé tette a Bíróság számára, hogy pontosítsa a vállalkozások átruházása esetén a munkavállalók jogairól szóló 2001/23 irányelv⁵⁷ 3. és 4. cikkének hatályát. Az említett irányelv 4. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy amikor a munkaszerződést amiatt szüntetik meg, mert a munkafeltételek a vállalkozás átruházása folytán lényegesen megváltoztak, akkor úgy kell tekinteni, hogy a megszüntetés a munkáltatónak betudható okból következett be.

⁵⁵ A várandós, a gyermekágyas vagy szoptató munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről szóló, 1992. október 19-i 92/85/EGK tanácsi irányelv (HL L 348., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 110. o.).

⁵⁶ A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról szóló, 1976. február 9-i 76/207/EGK tanácsi irányelv (HL L 39., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 187. o.).

⁵⁷ A munkavállalók jogainak a vállalkozások, üzletek vagy ezek részeinek átruházása esetén történő védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2001. március 12-i 2001/23/EK tanácsi irányelv (HL L 82., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 98. o.).

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy amikor a kedvezményezett nem szegi meg az ugyanezen irányelvből eredő kötelezettségeit, akkor e rendelkezés alapján a tagállamok nem kötelesek a kedvezményezettrel szembeni pénzbeli kártérítéshez való jogot ugyanolyan feltételek mellett biztosítani a munkavállaló számára, mint amelyre a munkavállaló a munkaszerződés vagy munkaviszony jogellenes megszüntetése esetén hivatkozhat. Mindazonáltal hasonló esetben a nemzeti bíróság köteles hatáskörének keretein belül biztosítani, hogy a kedvezményezett legalább azon következményeket viselje, amelyeket az alkalmazandó nemzeti jogszabályok arra az esetre írnak elő, amikor a munkaszerződés vagy munkaviszony megszűnéséért a munkáltatót terheli felelősség, vagyis a felmondási időre járó munkabérnek és egyéb járandóságoknak a kifizetését. Ezenkívül a Bíróság pontosította, hogy a 2001/23 irányelv 3. cikkének (3) bekezdése, amelynek értelmében az átruházást követően a kedvezményezett köteles tiszteletben tartani a kollektív szerződésekben lefektetett munkafeltételeket a kollektív szerződés megszűnésének vagy lejártának időpontjáig, nem kötelezi a kedvezményezettet a munkafeltételek ezen időpontot követő fenntartásának biztosítására, még akkor sem, ha ez az időpont egybeesik a vállalkozás átruházásának időpontjával.

A C-268/06. sz. *Impact*-ügyben 2008. április 15-én hozott ítéletben a Bíróságnak a tagállamok eljárási önállóságának és a közösségi jog közvetlen hatályának kérdését kellett tanulmányoznia a határozott időre szóló alkalmazás terén a közigazgatásban.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a közösségi jog, különösen a hatékonyság elve megköveteli, hogy az a különbíróság, amelynek – a számára az ESZSZ, az UNICE és a CEEP által a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról szóló 1999/70 irányelvet átültető jogszabály által biztosított akár vagylagos hatáskör keretében – az e jogszabály megsértésére alapozott kérelemről kell határoznia, megállapítsa a hatáskörét a közvetlenül az irányelvre alapított – az irányelv átültetési határideje lejárt és az említett jogszabály hatálybalépése közötti időszakra vonatkozó – panaszosi igények vonatkozásában is, amennyiben megállapítást nyer, hogy e felperesnek azon kötelezettsége, hogy a közvetlenül az irányelvre alapozott igénnyel párhuzamosan rendes bírósághoz is kell fordulnia, olyan eljárási hátrányokkal jár, amelyek rendkívül megnehezítik a számára a közösségi jogrendben biztosított jogok gyakorlását. Ebben a tekintetben az említett keretmegállapodás 4. szakaszának 1. pontja, mivel általános jelleggel és egyértelmű megfogalmazásban megtiltja a foglalkoztatási feltételek szempontjából a határozott időre foglalkoztatott munkavállalók objektíven nem igazolható minden megkülönböztetését, feltétlen és kellően pontos ahhoz, hogy arra magánszemély a nemzeti bíróság előtt hivatkozassék, ellentétben az 5. szakasz 1. pontjával, amely a tagállamok számára az ilyen visszaélések megakadályozásában álló általános célt jelöl ki, amely az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések alkalmazásából származó visszaélés megakadályozásából áll, azonban meghagyja a tagállamoknak a cél eléréséhez szükséges eszközök megválasztását.

Így valamely állami munkaadóként eljáró tagállami hatóság nem jogosult olyan intézkedéseket elfogadni, amelyek a határozott idejű szerződések szokatlanul hosszú időtartamra szóló meghosszabbításából állnak, ezen irányelv átültetési határidejének lejárt és ezen átültetést biztosító törvény hatálybalépése közötti időszak során. Ilyen körülmények között, amennyiben az alkalmazandó nemzeti jog a törvény visszaható hatályú alkalmazását kizáró szabályt tartalmaz, ezzel ellentétes, világos és egyértelmű utalás hiányában az a nemzeti bíróság, amelyhez az 1999/70 irányelvet átültető nemzeti

törvény valamely rendelkezésének megsértésére alapított kérelemmel fordultak, csak akkor köteles a közösségi jog értelmében az említett rendelkezésnek az ezen irányelv átültetési határideje lejártára visszaható hatályt biztosítani, ha a nemzeti jogban létezik olyan jellegű utalás, amely e rendelkezésnek ilyen visszaható hatályt biztosíthat.

Környezetvédelem

A C-188/07. sz. *Commune de Mesquer*-ügyben 2008. június 24-én hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben a Total International Ltd által bérelt Erika nevű hajó Franciaország atlanti partjainál bekövetkezett hajótörését követően Mesquer önkormányzata a „hulladék”-irányelvre⁵⁸ való hivatkozással keresetet indított a Total-csoportba tartozó társaságokkal szemben, a tengerparti területeinek a szennyeződéstől való megtisztítása miatt felmerült költségeinek megtérítése iránt. A Bíróság – amelyhez a francia Cour de cassation az említett irányelv rendelkezéseinek értelmezése végett fordult előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel – úgy vélte, hogy a hajón szállított nehézfűtőolaj nem minősül „hulladéknak”, ha azt gazdaságilag előnyös feltételek mellett felhasználják vagy kereskedelmi forgalomba hozzák, és ha előzetes feldolgozási eljárás nélkül tüzelőanyagként ténylegesen felhasználható. Mindazonáltal a hajótörés következtében tengerbe ömlött ilyen szénhidrogének, amelyek vízzel és üledékkel keveredve valamely tagállam partjainál szétterülnek, majd partra sodródnak, olyan anyagnak tekintendők, melyet birtokosa nem kívánt előállítani, és attól szállítása során – akár akaratlanul – megválnak, így az ilyen anyagot ugyanezen irányelv értelmében hulladéknak kell minősíteni. Ezenfelül annak meghatározásához, hogy kinek kell viselnie a hulladékoknak a Mesquer önkormányzata által elvégzett ártalmatlanításával kapcsolatos költségeket, a Bíróság egyrészt azt állapította meg, hogy a szénhidrogéneket szállító hajó tulajdonosa, aki azokat közvetlenül azelőtt birtokolja, hogy azok hulladékká változnának, úgy tekinthető, mint az a személy, aki e hulladékot előállította, és ennek alapján őt az irányelv értelmében „birtokosnak” lehet minősíteni, másrészt pedig azt, hogy a szénhidrogének eladója és az azokat szállító hajó bérlője „hulladékot termelt”, ha a nemzeti bíróság megállapítja, hogy ezen eladó-bérlő hozzájárult a hajótörés által okozott szennyezés bekövetkeztének kockázatához, különösen azáltal, hogy nem tett az ilyen esemény megelőzésére irányuló olyan intézkedéseket, mint például amelyek a hajó kiválasztásával kapcsolatosak. Végezetül a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ha a hulladék ártalmatlanításának költségeit az olajszennyezéssel okozott károk megtérítésére szolgáló nemzetközi alap (FIPO) nem vállalja vagy nem vállalhatja át, és ha a felelősség korlátozása és/vagy a felelősség alóli mentesülés miatt a tagállam jogrendszere – ideértve a nemzetközi egyezményekből eredő szabályozást is – megakadályozza, hogy e költségeket a hajó tulajdonosa és annak bérlője viselhesse még abban az esetben is, ha e személyek birtokosnak tekintendők, akkor az ilyen nemzeti jogrendszernek lehetővé kell tennie, hogy a hulladékartalmatlanítás költségeit „azon termék gyártója viselje, amelyből az így kiömlött hulladék származik”. Mindazonáltal a szennyező fizet elv értelmében az ilyen gyártó csak akkor kötelezhető a költségek viselésére, ha tevékenységével hozzájárult a hajótörés okozta szennyezés bekövetkezésének veszélyéhez.

⁵⁸ A hulladékokról szóló 75/442/EGK tanácsi irányelv II.A. és II.B. mellékletének kiigazításáról szóló, 1996. május 24-i bizottsági határozattal (HL L 135., 32. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 59. o.) módosított, a hulladékokról szóló, 1975. július 15-i 75/442/EGK tanácsi irányelv (HL L 194., 39. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 23. o.).

A 97/11 irányelvvel⁵⁹ módosított 85/337 irányelv⁶⁰ értelmezésével kapcsolatos két ügyben az irányelv hatálya került pontosításra.

Így, miközben a C-142/07. sz. *Ecologistas en Acción-CODA* ügyben 2008. július 25-én hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben az Ecologistas en Acción-CODA nevű egyesület a Madridot elkerülő gyorsforgalmi út korszerűsítési és átalakítási projektjeinek környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatban a madridi önkormányzat tanácsa által a módosított 85/337 irányelv megsértésével elvégzett hatásvizsgálatot támadta meg, addig a C-2/07. sz., *Abraham és társai* ügyben 2008. február 28-án hozott ítélet tényállása szerint egy felelősség megállapítása iránti kereset keretében a Liège-Bierset-i repülőtér közvetlen közelében élő lakosok fordultak panasszal a belga Cour de cassationhoz az e régi katonai repülőtér átalakításából származó zajártalommal kapcsolatban. Mindkét ügyben az a kérdés merült fel, hogy az említett irányelvben szereplő projekt fogalma kiterjedhet-e a szóban forgó infrastruktúra-átalakítási, -fejlesztési és -növelési projektekre. A fent hivatkozott *Ecologistas en Acción-CODA* ügyben a Bíróság kimondta, hogy a módosított irányelvet úgy kell értelmezni, hogy az a városi utak átalakítására és korszerűsítésére irányuló projektekre vonatkozóan környezeti hatásvizsgálat végzését írja elő mind az ezen irányelv I. melléklete 7. pontjának b) vagy c) alpontja szerinti projektek – vagyis többek között az „autópályák és gyorsforgalmi utak építése” –, mind az említett irányelv II. melléklete 10. pontjának e) alpontja vagy 13. pontjának első francia bekezdése szerinti projektek esetében, amelyek jellegük, méretük vagy elhelyezkedésük miatt, és adott esetben figyelembe véve a más projektekkel való kölcsönhatásukat, jelentős hatást gyakorolhatnak a környezetre. A Bíróság pontosította egyrészt, hogy a valamely út átalakítására vonatkozó olyan projekt, amely nagyságát és kivitelezésének módját tekintve egyenértékű egy útépítéssel, az említett melléklet értelmében vett építésnek tekinthető, másrészt pedig, hogy a módosított irányelv céljával is ellentétes lenne az, ha kivonnánk alkalmazási köréből a városi utakra vonatkozó projekteket, kizárólag arra való hivatkozással, hogy ezen irányelv az I. és II. mellékletében felsorolt projektek között kifejezetten nem említi meg az ilyen típusú utakra vonatkozókat. A fent hivatkozott *Abraham és társai* ügyben a Bíróság kimondta, hogy a II. melléklet 12. pontja rendelkezései – összefüggésben a 85/337 irányelv I. melléklete 7. pontjának rendelkezéseivel – eredeti változatának alkalmazási körébe tartoznak a valamely, már megépített repülőtér infrastruktúrájával kapcsolatos, a kifutópálya meghosszabbítását nem érintő munkálatok is, amennyiben e munkálatok különösen jellegükből, jelentőségükből és jellegzetességeikből adódóan magának a repülőtérnek a módosítását érintik. A Bíróság pontosította, hogy ezen irányelv céljával is ellentétes lenne az, ha kivonnánk a II. mellékletének alkalmazási köréből a már megépített repülőtér infrastruktúrájának fejlesztésével és növelésével kapcsolatos munkálatokat, arra való hivatkozással, hogy az említett irányelv I. melléklete a „repülőterek építését” és nem a „repülőtérteret” mint olyat említi.

⁵⁹ Az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló 85/337/EGK irányelv módosításáról szóló, 1997. március 3-i 97/11/EK tanácsi irányelv (HL L 73., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 151. o.).

⁶⁰ Az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv (HL L 175., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 248. o.).

A C-237/07. sz. *Janecek*-ügyben 2008. július 25-én hozott ítéletben a Bíróság kimondta, hogy az 1882/2003 rendelettel⁶¹ módosított, a környezeti levegő minőségének vizsgálatáról és ellenőrzéséről szóló 96/62 irányelv⁶² 7. cikkének (3) bekezdését akként kell értelmezni, hogy a határértékek vagy a riasztási küszöbértékek túllépésének veszélye esetén az ezzel közvetlenül érintett személyek számára biztosítani kell annak lehetőségét, hogy az illetékes nemzeti hatóságoknál elérjék a cselekvési terv kidolgozását, még akkor is, ha e személyek a nemzeti jogszabályok értelmében egyéb cselekvési eszközökkel is rendelkeznek annak érdekében, hogy e hatóságoknál elérjék a légszennyezés elleni küzdelmet szolgáló intézkedések meghozatalát. A tagállamokat csak az a kötelezettség terheli a nemzeti bíróság ellenőrzése alatt, hogy a cselekvési terv keretében és rövid távon olyan intézkedéseket hozzanak, amelyek alkalmasak arra, hogy minimálisra csökkentsék a határértékek és a riasztási küszöbértékek túllépésének veszélyét, valamint hogy biztosítsák az e határértékek vagy küszöbértékek alatti szint fokozatos elérését, figyelembe véve a ténybeli körülményeket és valamennyi fennálló érdeket.

Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés

A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén a Bíróság elé került ügyek közül a C-195/08. PPU. sz. *Rinau*-ügyben 2008. július 11-én hozott ítélet érdemel figyelmet, amely a Bíróság által hozott első olyan ítélet, amely a 2008. március 1-je óta hatályban lévő sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás nyomán született. Egy német bíróság által hozott azon ítélet elismerésének megtagadása iránt hozzá érkezett kérelem alapján, amely a gyermek felügyeletét a Németországban lakó apára bízta, és kötelezte a Litvániában lakó anyát, hogy a gyermeket adja át az apának, a litván legfelsőbb bíróság azzal a kérdéssel fordult a Bírósághoz, hogy a német bíróság által hozott, a gyermek visszavitelét előíró határozat végrehajthatósága – ami a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 2201/2003 rendelet⁶³ alkalmazásával kiadott igazolásnak köszönhetően biztosított – mennyiben vitatható arra való hivatkozással, hogy a litván bíróság végül elrendelte a gyermek Németországba történő visszavitelét. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a gyermek visszavitelét elutasító határozat meghozatalát és annak az eredeti eljárás helye szerinti bírósággal való közlését követően a 2201/2003 rendelet 42. cikkében előírt igazolás kibocsátása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy e határozat végrehajtását felfüggesztették, a határozatot megváltoztatták, hatályon kívül helyezték, az bármely okból nem emelkedett jogerőre, vagy azt a visszavitelről szóló

⁶¹ A Bizottságot az EK-Szerződés 251. cikkében említett eljárásnak megfelelően elfogadott jogi aktusokban megállapított végrehajtási hatásköreinek gyakorlása során segítő bizottságokkal kapcsolatos rendelkezéseknek az 1999/468/EK tanácsi határozathoz történő hozzáigazításáról szóló, 2003. szeptember 29-i 1882/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 284., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 4. kötet, 447. o.).

⁶² A környezeti levegő minőségének vizsgálatáról és ellenőrzéséről szóló, 1996. szeptember 27-i 96/62/EK tanácsi irányelv (HL L 296., 55. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 95. o.).

⁶³ A 2004. december 2-i 2116/2004 tanácsi rendelettel módosított, a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 367., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.).

határozat váltotta fel, amennyiben a gyermek visszavitelére ténylegesen nem került sor. Mivel nem vonták kétségbe az igazolás hitelességét, és azt a rendelet IV. mellékletében szereplő formanyomtatvány-minta alapján bocsátották ki, tilos megtagadni a visszavitelről szóló határozat elismerését, és a megkeresett bíróság feladata, hogy megállapítsa az igazolással ellátott határozat végrehajthatóságát, és intézkedjen a gyermek haladéktalan visszaviteléről. A Bíróság szerint ettől eltérő esetben fennállna a 2201/2003 rendelet hatékony érvényesülése megszűnésének veszélye, mivel a gyermek visszavitelének célja változatlanul alá volna rendelve annak a feltételnek, amely szerint előbb ki kell meríteni azon tagállam nemzeti jogában megengedett jogorvoslati lehetőségeket, amelyben a gyermeket jogellenesen visszatartják.

Büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés és a terrorizmus elleni küzdelem

Az európai elfogatóparancs végrehajtásával kapcsolatos C-66/08. sz. *Kozłowski*-ügyben 2008. július 17-én hozott ítéletben a Bíróság a 2002/584 kerethatározat⁶⁴ 4. cikkének 6. pontját értelmezte, amely szerint a végrehajtó igazságügyi hatóság megtagadhatja az ilyen elfogatóparancs végrehajtását, ha a keresett személy „a végrehajtó tagállamban tartózkodik, amelynek állampolgára vagy lakosa [helyesen: a végrehajtó tagállamban tartózkodik, vagy annak állampolgára vagy lakosa]”, és ez az állam vállalja, hogy saját hazai joga szerint végrehajtja a büntetést. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a keresett személy a végrehajtó tagállam „lakosa”, ha tényleges lakóhellyel rendelkezik ez utóbbiban, és ott „tartózkodik”, ha a végrehajtási tagállamban való stabil és bizonyos időtartamot felölelő ottlét során e tagállamhoz a lakóhelyből eredőhöz hasonló erejű kötődése alakult ki, amely kötődés fennállásának a megítélése a végrehajtó igazságügyi hatóság feladata az e személy helyzetét jellemző, számos olyan objektív körülmény átfogó vizsgálata alapján, amelyek sorában szerepel többek között a keresett személy ottlétének tartama, jellege és feltételei, valamint a végrehajtó tagállamban fennálló családi és gazdasági kötelekei. Minthogy e kerethatározat célja az, hogy a tagállamok közötti többoldalú kiadatási rendszert az igazságügyi hatóságok közötti, az elítéltekre vagy gyanúsítottakra vonatkozó, büntetőítélet végrehajtása vagy büntetőeljárás lefolytatása céljából történő átadás kölcsönös elismerés elvén nyugvó rendszerével váltsa fel, amelyben a végrehajtó igazságügyi hatóság csak a kerethatározatban írt megtagadási okok alapján tagadhatja meg az átadást, az annak hatályát meghatározó „tartózkodik” és „lak[ik]” kifejezéseket egységesen kell definiálni, mivel azok az uniós jog önálló fogalmaira utalnak. Ezért a tagállamok nem jogosultak a kerethatározatot átültető nemzeti szabályozásaikban az ilyen egységes értelmezésből következőnél tágabb hatályt tulajdonítani e kifejezéseknek.

⁶⁴ Azeurópai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat (HL L 190., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 34. o.).

Közös kül- és biztonságpolitika

A C-91/05. sz., *Bizottság kontra Tanács* ügyben 2008. május 20-án hozott ítéletben a Bíróság megsemmisítette a 2002/589 együttes fellépésnek⁶⁵ az Európai Unió által a Nyugat-Afrikai Államok Gazdasági Közösségének a könnyűfegyverekre vonatkozó moratórium keretében nyújtott hozzájárulására tekintettel történő végrehajtásáról szóló 2004/833 határozatot⁶⁶. A Tanács e határozatát az EU-Szerződés alapján fogadták el, a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) keretében, és nem az EK-Szerződés alapján, a fejlesztési együttműködési politika keretében. A Bíróság szerint ha ez utóbbi célkitűzéseit nem is kell a közvetlenül a szegénység elleni küzdelemre irányuló intézkedésekre korlátozni, mindazonáltal ahhoz, hogy valamely intézkedés a fejlesztési együttműködési politikába tartozzon, szükséges, hogy hozzájáruljon az e politikának a gazdasági és társadalmi fejlődésre vonatkozó céljai követéséhez. A fejlődő országok törekvésének megelőzésére irányuló bizonyos intézkedések – azokat is beleértve, amelyeket az említett moratórium keretében fogadtak el – hozzájárulhatnak az említett célok eléréséhez. Ahhoz, hogy a Közösség a fejlesztési együttműködési politikája keretében a kézi lőfegyverek és könnyűfegyverek elterjedése elleni küzdelemre irányuló konkrét intézkedést hozhasson, ezen intézkedésnek mind a célja, mind a tartalma miatt az EK-Szerződés által e területen ráruházott hatáskörbe kell tartoznia. A Bíróság emlékeztetett azon ítélkezési gyakorlatra, miszerint valamely olyan intézkedésnek, amely egyidejűleg több cél elérésére irányul, vagy több összetevőt foglal magában, úgy, hogy egymáshoz képest egyik sem járulékos, amikor az EK-Szerződés különböző jogalapjai alkalmazhatók, kivételesen a különböző, vonatkozó jogalapokon kell alapulnia. Az EU-Szerződés 47. cikke alapján azonban a Bíróság úgy ítélte meg, hogy e megoldás kizárt valamely olyan intézkedés vonatkozásában, mint a 2004/833 határozat is, amely a fejlesztési együttműködési politika, illetve a KKBP keretébe tartozó több cél elérésére irányul, vagy több összetevőt foglal magában, úgy, hogy egymáshoz képest egyik sem járulékos. Mivel ugyanis az EU-Szerződés 47. cikkével ellentétes, hogy az Unió az EU-Szerződés alapján olyan intézkedést hozzon, amelyet érvényesen meghozhatna az EK-Szerződés alapján, az Unió nem alkalmazhat a KKBP-be tartozó jogalapot olyan rendelkezések elfogadásához, amelyek az EK-Szerződésben a Közösségre ruházott hatáskörbe is tartoznak. A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Tanács azáltal, hogy a 2004/833 határozatot a KKBP alapján fogadta el, holott az a fejlesztési együttműködési politikába is beletartozik, megsértette az EU-Szerződés 47. cikkét.

⁶⁵ Az Európai Uniónak a kézi lőfegyverek és a könnyű fegyverek destabilizáló felhalmozódása és elterjedése elleni küzdelemhez történő hozzájárulásáról és az 1999/34/KKBP együttes fellépés hatályon kívül helyezéséről szóló, 2002. július 12-i 2002/589/KKBP tanácsi együttes fellépés (HL L 191., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 314. o.).

⁶⁶ A 2002/589/KKBP együttes fellépésnek az Európai Unió által az ECOWAS-nak a könnyű fegyverekre vonatkozó moratórium keretében nyújtott hozzájárulására tekintettel történő végrehajtásáról szóló, 2004. december 2-i 2004/833/KKBP tanácsi határozat (HL L 359., 65. o.).